Міністерство освіти і науки України
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова
Факультет соціології та соціальної політики
Кафедра соціальної політики

Мариніч О.М.

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

**Методичні рекомендації
до самостійної та індивідуальної
роботи для здобувачів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»**

ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені Михайла Драгоманова

Київ – 2024

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Факультет соціології та соціальної політики
Кафедра соціальної політики

Мариніч О.М.

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ

Методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

Київ – 2024

УДК 364(091)+364 : 30](072)

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету соціології та соціальної політики Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 10 від 15.05.2024р.)

Рецензенти:

Алла ЯРОШЕНКО – доктор філософських наук, професор, декан Факультету соціології та соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова;

Лариса СТУЛЬНІКОВА – кандидат психологічних наук, доцент кафедри соціальної роботи Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Мариніч О.М. Історія та теорія соціальної допомоги: методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення». К. : В-цтво УДУ імені Михайла Драгоманова, 2024. 104 с.

Методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів вищої освіти побудовані з урахуванням того, що частина матеріалу з курсу вивчається студентами самостійно. В навчально-методичному виданні пропонується тематичний план змістових модулів та семінарських занять із завданнями для самостійної та індивідуальної роботи, подано тестові завдання для контролю якості знань студентів, критерії оцінювання знань студентів та інформаційні джерела для вивчення курсу.

Для студентів спеціальності 232 «Соціальне забезпечення», викладачів і всіх, хто цікавиться історичним процесом становлення й розвитку соціальної допомоги від стародавніх часів до сьогодення.

© Мариніч О.М., 2024
© Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 2024

ЗМІСТ

1. Пояснювальна записка……4
2. Основні результати навчання та комптентності ……..4
3. Структура курсу……..5
4. Тематичний план змістових модулів…….……9
5. Тематичний план семінарських занять……...……...…..…19
6. Питання до підготовки складання екзамену ……..68
7. Контроль якості знань студентів……...…….……...…..…..71
8. Критерії оцінювання знань студентів……..…....93
9. Інформаційні джерела для вивчення курсу……...…..94

І. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

«Історія та теорія соціальної допомоги» - одна із ключових дисциплін, що формує фаховий світогляд майбутніх фахівців з соціального забезпечення/інспекторів з соціальної допомоги, яка є бов'язковою компонентою освітньо-професійної програми «Соціальне інспектування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» галузі знань 23 «Соціальна робота».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є досліджувані характеристики, властивості, закономірності формування та виникнення соціальних потреб людини на різних рівнях їх прояву і складна система способів їх забезпечення в соціально-економічному житті суспільства на певних ступенях його розвитку.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення дисципліни ґрунтуються на таких базових предметах, як «Філософія», «Соціологія», та є основою для вивчення на старших курсах дисциплін «Соціальна допомога різним категоріям населення», «Соціальна політика», «Недержавний сектор в соціальній сфері», «Технології соціальної допомоги, та ін.

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Історія та теорія соціальної допомоги» є: формувати та закріпити у студентів наукове розуміння сутності історії та теорії соціальної допомоги, привчити відповідно до сучасних соціально-економічних умов їх самостійно досліджувати і здійснювати компаративний аналіз досвіду функціонування існуючих моделей соціальної допомоги.

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Історія та теорія соціальної допомоги» є: засвоїти напрямки та загальні принципи соціальної допомоги в Україні та світі; дослідити роль і місце соціальної політики у розв'язанні соціальних проблем; ознайомити студентів із суттю, специфікою об'єктів і суб'єктів соціального забезпечення, особливостями діяльності соціальних установ; сприяти засвоєнню студентами загальних та практичних знань, які необхідні для подальшої професійної діяльності, відповідно до сучасних соціально-економічних умов; вивчати основи комунікативної діяльності фахівців соціальної сфери;формування практичних навичок у діяльності соціальної сфери.

ІІ. Основні результати навчання і компетентності, які формуються в процесі вивчення дисципліни «Історія та теорія соціальної допомоги»**:**

№ з/п	Результати навчання	Компетентності (загальні і фахові)
1	ПРН1. Використовувати усну та письмову комунікацію українською мовою для здійснення професійної діяльності.	ФК1.Здатність аналізувати суспільні процеси пов'язані з соціальним розвитком держави. ФК13. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.

	ПРН7. Використовувати базові знання про принципи державної соціальної політики та шляхи соціального забезпечення населення. ПРН9. Виявляти готовність до взаємодії з колегами по роботі, приймати управлінські рішення в організації роботи виконавців. ПРН16. Застосовувати нормативно-правову базу в захисті соціальних груп населення. ПРН17. Пояснювати актуальні процеси у соціальній сфері та соціальному забезпеченні.	ФК14. Здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері. ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК4. Здатність планувати та управляти часом. ЗК5. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово у професійній діяльності.

ІІІ. СТРУКТУРА КУРСУ «Історія та теорія соціальної допомоги»

На вивчення навчальної дисципліни «Історія та теорія соціальної допомоги» відводиться 12 кредитів ЄКТС 360 годин.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	СРС
1.	**Модуль 1. Історичні аспекти виникнення та розвитку соціального забезпечення в Україні та за кордоном.**	**48**	**24**	**24**		**56**	**10**	**6**	**4**		**70**
1.1.	Тема 1.1. Соціальне забезпечення – пріоритетний напрям соціальної політики держави.	2	2	2			2	2			
1.2.	Тема 1.2. Філософські та етичні концепти категорій соціального забезпечення.	4	2	2		6	2		2		
1.3.	Тема 1.3. Соціальна допомога в державах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).	4	2	2		4					10
1.4.	Тема 1.4. Організація соціальної допомоги та суспільної опіки в Давній Греції та давньому Римі.	4	2	2		6	2	2			10

1.5.	Тема 1.5. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.	4	2	2		6					10
1.6.	Тема 1.6. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.	4	2	2		4					10
1.7.	Тема 1.7. Найдавніші форми допомоги та взаємодопомоги у слов'янських общинах до X століття.	4	2	2		6					10
1.8.	Тема 1.8. Княжа форма підтримки нужденних у X-XIII століття.	4	2	2		4					10
1.9.	Тема 1.9. Філантропічні функції братств України та їх продовження в у братських школах XVI- XIX ст.	4	2	2		6	2		2		
1.10	Тема 1.10. Благодійність, соціальна підтримка у козацькій державі.	4	2	2		6	2	2			
1.11.	Тема 1.11. Становлення і розвиток державної благодійності в Західній Європі XVI-першій половині XVIII ст.	4	2	2		4					
1.12	Тема 1.12. Основні тенденції соціального забезпечення і підтримки в Західній Європі і США кінця XVIII—XX ст.	4	2	2		4					10
2.	Модуль 2. **Державна опіка та організація соціальної допомоги.**	**48**	**24**	**24**		**60**	**10**	**6**	**4**		**72**
2.1.	Тема 2.1. Державна опіка у другій половині XVII – першій половині XIX століть.	4	2	2		6	2		2		
2.2.	Тема 2.2. Організація соціальної допомоги населенню з боку владних структур у XIX – на початку XIX ст.	4	2	2		4					10
2.3.	Тема 2.3. Створення та діяльність громадських благодійних організацій у другій половині XIX – на початку XX ст.	4	2	2		6					10
2.4.	Тема 2.4. Європейські моделі соціальної допомоги XX ст.	4	2	2		4					10

2.5.	Тема 2.5. Українські меценати і благодійники у XIX та XX столітті.	4	2	2		4	2	2			
2.6.	Тема 2.6. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.	4	2	2		4					10
2.7.	Тема 2.7. Радянська система соціального забезпечення населення з 1918-1991 рр.	4	2	2		4					8
2.8.	Тема 2.8. Розвиток системи соціальної допомоги в незалежній Україні.	4	2	2		6	2	2			
2.9.	Тема 2.9. Подолання бідності. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.	4	2	2		4					4
2.10.	Тема 2.10. Соціальна допомога та соціальна підтримка в умовах воєнного стану.	4	2	2		6	2		2		
2.11.	Тема 2.11. Поняття волонтерства та його розвиток у світі.	4	2	2		4					10
2.12.	Тема 2.12. Механізми захисту українських біженців у країнах Європейського Союзу.	4	2	2		4					
3.	**Модуль 3. Особливості професійної підготовки та практичної діяльності фахівців з соціального забезпечення.**	**32**	**16**	**16**		**36**	**8**	**4**	**4**		**100**
3.1.	Тема 3.1. Професійна підготовка фахівців з соціального забезпечення/ інспекторів з соціальної допомоги.	4	2	2		4	2	2			10
3.2.	Тема 3.2. Особливості професійної компетентності фахівця з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.	4	2	2		4					10
3.3.	Тема 3.3. Роль професійно значущих якостей фахівця з соціальної сфери/інспектора з соціальної допомоги у професійній діяльності.	4	2	2		4					10
3.4.	Тема 3.4. Морально-етичні засади у професійній діяльності соціального інспектора/ фахівця з соціального забезпечення.	4	2	2		4					10

3.5.	Тема 3.5. Комунікативні уміння як складова професійної діяльності фахівця з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.	4	2	2		4					10
3.6.	Тема 3.6. Основи консультування в соціальному забезпеченні.	4	2	2		4		2			10
3.7.	Тема 3.7. Професійний імідж фахівця з соціального забезпечення /інспектора з соціальної допомоги.	4	2	2		6	2		2		10
3.8.	Тема 3.8. Проблеми професійного вигорання в системі «людина-людина».	4	2	2		6	2		2		10
4.	**Модуль 4. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки.**	**36**	**18**	**18**		**36**	**10**	**4**	**6**		**90**
4.1.	Тема 4.1. Категорії громадян та групи клієнтів яким надається соціальна допомога.	4	2	2		4					10
4.2.	Тема 4.2. Характеристика суб'єктів соціального забезпечення.	4	2	2		4					10
4.3.	Тема 4.3. Система державних органів та їх функції зі здійснення соціального забезпечення.	4	2	2		4	2		2		10
4.4.	Тема 4.4. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення.	4	2	2		4					10
4.5.	Тема 4.5. Трудовий (страховий) стаж і вислуга років.	4	2	2		4	2	2			10
4.6.	Тема 4.6. Соціальні ризики як підстава виникнення у особи права на соціальне забезпечення.	4	2	2		4					10
4.7.	Тема 4.7. Пенсійне забезпечення в Україні.	4	2	2		4					10
4.8.	Тема 4.8. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення.	4	2	2		4	2	2			10
4.9.	Тема 4.9. Система страхових допомог за законодавством України.	4	2	2		4	2		2		10
Разом:		**170**	**86**	**84**		**198**	**38**	**20**	**18**		**322**

IV. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЗМІСТОВИХ МОДУЛІВ

Модуль 1. Історичні аспекти виникнення та розвитку соціального забезпечення в Україні та за кордоном.

Тема 1.1. Соціальне забезпечення – пріоритетний напрям соціальної політики держави.

Поняття соціального забезпечення, соціального захисту, соціальної підтримки, соціальної політики держави. Основні напрями діяльності держави у сфері соціального забезпечення. Функції соціального забезпечення. Історія виникнення та розвитку соціального забезпечення України. Етапи формування та розвитку державної системи соціального забезпечення України. Основні форми та види соціального забезпечення в Україні.

Тема 1.2. Філософські та етичні концепти категорій соціального забезпечення.

Філософські основи основних понять: благо, благодійність, добро і зло, співчуття, страждання. Різні напрямки дослідження соціального забезпечення. Філантропія як явище соціальної допомоги. Особливості філантропічної парадигми допомоги. Історичні форми соціальної турботи. «Відкрита» і «закрита» система допомоги. Зміст та історія виникнення термінів «альтруїзм», «милосердя», «милостиня», «гуманізм», «благодійність», «меценатство», «соціальна допомога», «соціальна підтримка», «соціальне забезпечення». Благодійність як особлива форма соціальної підтримки. Альтруїзм – моральний принцип благодійної діяльності. Релігійні вірування про благодійність, людинолюбність і виховання моральних якостей особистості.

Тема 1.3. Соціальна допомога в державах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).

Благодійність у державах Стародавнього Сходу. «Давньоєгипетські повчання». Організація соціальної допомоги населенню у Вавилоні. Соціальна допомога у Месопотамії. Закони царя Хаммурапі. Опіка різними категоріями населення: військовополоненими, рабами, незаконнонародженими. Соціальна допомога стародавньої Індії. «Закони Ману» (Індія). Формування особливої соціальної системи варн: варна жерців (брахманів); варна воїнів (кшатріїв); варна землеробів, ремісників і торговців (вайшіїв); варна шудр (бідняків, що перебували майже в рабському стані). Соціальна допомога Стародавнього Китаю. Ідеї соціального вчення Конфуція у Давньому Китаї.

Тема 1.4. Організація соціальної допомоги та суспільної опіки в Давній Греції та давньому Римі.

Основи державного регулювання благодійності й опіки в Аттиці (Афінах). Моральна філософія та реформи Солона. Реформи Солона та Перікла щодо соціальної допомоги та підтримки. Система соціальної допомоги в Афінському поліссі. Давня Спарта. Особливості практики допомоги в Стародавньому Римі в

різні періоди: царський (VIII-VI ст. до н.е.), Римської республіки (509-63 рр. до н.е.), Римської імперії (63 р. до н. е.. – 476 р. н.е.). Сервій Туллій і його реформи. Обмеження прав батьків. «Аліментація». Сімейно орієнтовані способи соціальної підтримки: усиновлення, опіка, «виховні будинки». Римське право про проблеми усиновлення і піклування.

Тема 1.5. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.

Соціально-економічний стан населення у середньовіччі. Християнська церква як перший соціальний інститут допомоги в епоху середньовіччя. Проблеми зубожіння за кордоном в епоху середньовіччя, початковий етап державного піклування про бідних. Боротьба з жебрацтвом у період пізнього Середньовіччя. Соціальне законодавство періоду пізнього середньовіччя. Етапи жебрацтва. Фактори жебрацтва як соціально масового явища. Монастирська модель благодійності.

Тема 1.6. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.

Роль чернечих орденів у реалзації ідей милосердя і допомоги ближньому. Діяльність благодійних чернечих орденів: бенедиктинців, кармелітів, антоніатов, тамплієрів, іоаннітів та ін. Викуп полонених, лікування хворих, виховання сиріт, допомога вдовам і т.п. Турбота про жебраків і «жебрацькі чернечі ордени»: францисканців, домініканців та ін. Відкриття лікарень, госпіталів, притулків релігійними братствами. Діяльність Католицьких чернечих орденів в Україні.

Тема 1.7. Найдавніші форми допомоги та взаємодопомоги у слов'янських общинах до X століття.

Елементи соціального захисту в життєдіяльності слов'янських племен XI – X століть. Реципрокація та редистрибуція. Механізми реципрокних зв'язків. Громада як орган місцевого селянського самоуправління. Територіальні або сусідські громади. Основні форми допомоги і взаємодопомоги у стародавніх слов'янських громадах. Культові форми допомоги та підтримки. Архетип. Волхви. Братчини. Родові обряди шанування предків. Громадська тризна, громадська милостиня, подаяння натуральними харчовими продуктами. Культ героя. Общинно-родові форми допомоги й захисту в рамках роду, сім'ї, поселення. Соціально-економічне підґрунтя дару та дарообміну у особливості усиновлення. Допомога немічним старим, утримання сироти «громадськими батьками». Громадські форми допомоги та взаємодопомоги. Спільна трудова діяльність, спільні трапеза, ігри, танці, розваги, «супряга», толока. Помочі та їх види.

Тема 1.8. Княжа форма підтримки нужденних у X-XIII століття.

Вплив Хрещення Русі на зміну моделі соціального захисту населення. договори князів Олега й Ігоря 911 і 945 роки. Християнська концепція допомоги.

Законодавчі акти, церковні статути князів Володимира Великого та його сина Ярослава Мудрого. Суб'єкти допомоги: князь, церква, парафія, монастирі. Княжа і церковно-монастирська підтримки, парафіяльна благодійність. Милостиня. Християнська благодійність за правління Володимира Великого (з 980 по 1015 роки). Соціальний захист за князів Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха. Перший слов'янський кодекс законів «Руська Правда». Питання соціальної підтримки нужденних у «Повчанні дітям» В. Мономаха.

Церковно-монастирська модель благодійності. Організація фінансової та правової підтримки інститутів церкви. Церковні приходи. Основні функції монастирів. Ктиторська монастирська система.

Тема 1.9. Філантропічні функції братств України та їх продовження в у братських школах XVI- XIX ст.

Витоки доброчинності в Україні. Меценатство XIV – XX століть: спільні риси. Братські школи, їх роль у формуванні національної свідомості, науки та культури. Діяльність братств щодо вирішення життєвих проблем населення міст і сіл. Братські школи: виховання дітей на високих моральних принципах. Роль братств у підтримці сиріт та бідних. Київське братство 1615 р. Львівська братська школа. Підтримка Петром Могилою незаможних студентів. Доброчинність Івана Мазепи. Меценат Г.Г. Маразлі (створення нічних притулків, дешевих їдалень, богаділень). Традиції українського благодійництва і меценатства.

Тема 1.10. Благодійність, соціальна підтримка у козацькій державі.

Соціальна підтримка населення у козацькій державі. Створення шпиталів для поранених та старих воїнів, піклування про козацьких вдів та сиріт, турбота про освіту, розвиток медицини. Благодійна та меценатська діяльність гетьманів Б. Хмельницького, І. Мазепи, К. Розумовського та інших. Меценатські та благодійні традиції козацьких династій.

Тема 1.11. Становлення і розвиток державної благодійності в західній Європі XVI-першій половині XVIII ст.

Причини переходу від церковної благодійності до державної. Становлення громадських і державних підходів до підтримки нужденних у Німеччині. Розвиток законодавства. Освіта Німецької імперії і формування соціального законодавства. Закон 1885 р. Закони часів О. Бісмарка: 1883 р., 1884 р., 1889 р. Закон 1894 р.. Форми та методи допомоги. Пауперизм. Робітничі будинки. Барон Каспар фон Вогт і його програма 1794 р.. Практика допомоги в Ельберфельді, Штутгарті, Кельні. Французька модель допомоги: Вінсент де Поль. «Благодійне бюро». Єлизаветинський закони 1601. Робітні будинку. Вільям Бут і Армія порятунку.

Тема 1.12. Основні тенденції соціального забезпечення і підтримки в Західній Європі і США кінця XVIII—XX ст.

Просвітництво в Європі та її вплив на реформування системи піклування. Теорія природних прав та її вплив на критику практики ізоляції. Дискусія 1760-

70-х рр. з проблем благодійності у Франції та її підсумки. «Здорові» і «хворі» бідняки: їх роль і місце в суспільстві. Основні види благодійності. Етапи реформування системи ізоляції в другій половині XVIII ст. у Франції. Спроби реорганізації практики ізоляції на принципах дотримання санітарно-гігієнічних норм (1760-ті - перша половина 1780-х рр.). Реформа кримінального законодавства та створення пенітенціарної системи. Поява спеціалізованих благодійних закладів: колонії для дітей-сиріт та для неповнолітніх злочинців, робітничі містечка у Франції; робітничі школи для вуличних дітей, філантропічні школи у Великобританії; ясла і дитячі садки в Німеччині, Бельгії, США і Франції; заклади для дітей з фізичними та розумовими вадами у Франції та Німеччині. Сенс і протиріччя «карцерної» системи. Пожвавлення приватної та громадської благодійності в другій половині XIX ст.

Модуль 2. Державна опіка та організація соціальної допомоги.

Тема 2.1. Державна опіка у другій половині XVII – першій половині XIX століть.

Утвердження державно-адміністративних підходів до суспільної та приватної опіки. Санкції до жебраків. «Амністії». Правова регламентація боротьби з жебрацтвом. Створення спеціального органу – прикази суспільної опіки (1775 р.). Структура інститутів допомоги: лікувальні установи (лікарні, будинки для душевнохворих); установи опіки (богодільні, інвалідні будинки для невиліковно хворих); навчально-виховні заклади (виховні будинки, сирітські будинки, училища для дітей канцелярських службовців); інститути пансіонерів, місцеві благодійні товариства, Основні напрямки суспільної опіки. Будинки для душевнохворих. Опікуванню сліпими та глухонімими.

Тема 2.2. Організація соціальної допомоги населенню з боку владних структур у XIX – на початку XIX ст.

Прикази громадської опіки. Недоліки приказної системи. Організація соціальної допомоги органами місцевого самоуправління: земська система допомоги, міські управи і соціальна підтримка, сільська і волосна опіка.

Тема 2.3. Створення та діяльність громадських благодійних організацій у другій половині XIX – на початку XX ст.

Благодійні організації, засновані на особливих засадах. Відомство установ Імператриці Марії. Навчально-виховні заклади, інститути благородних дівиць, виховні будинки, ясла, дитячі притулки. Імператорське Людинолюбне товариство, Товариство Червоного Хреста, Опікунство про будинки працелюбства і робітні будинки. Хрестовоздвиженська община сестер милосердя. Утворення Українського товариства Червоного Хреста в Києві 1918 р. Організація діяльності благодійних товариств. Київське Товариство покровительства особам, що відбули покарання і безпритульним дітям (1912р.). Товариство виправних притулків (1892 р.). Товариства допомоги інвалідам.

Тема: 2.4. Європейські моделі соціальної допомоги XX ст.

Система соціального забезпечення та соціальної роботи в основних європейських країнах. Скандинавська модель у Данії, Фінляндії, Норвегії, Швеції та Нідерландах. Континентальна (християнсько-демократична) модель в Австрії, Бельгії, Чехії, Франції, Німеччині, Угорщині, Люксембурзі, Польщі, Словенії. Англосаксонська модель в Ірландії та Великобританії. Середземноморська модель у Греції, Італії, Португалії та Іспанії. «Держава добробуту». Асоціація Ольги Спітзер. Програма соціального забезпечення 1945 р., Кодекс про соціальний захист 1956 р., реформа 1996 р., захист дітей та материнства у Франції. Реформи Ллойд Джорджа. Реформи 1970-1971 рр. «Закон про соціальні служби при місцевих органах влади».

Тема 2.5. Українські меценати і благодійники у XIX та XX столітті.

Особливості розвитку меценатства у XIX – XX столітті. Мотиви меценатської діяльності. Меценати письменник Михайло Старицький, педагог Сергій Грушевський, Михайло Грушевський, Микола Лисенко. Соціальна опіка у Подільській губернії наприкінці XIX – на початку XX століття. Діяльність імператорського людинолюбного товариства у Подільській губернії. Повітові попечительств дитячих притулків на Поділлі. Меценатство та благодійна діяльність українських родин: Бродських, Галаганів, Терещенків, Тарновських, Симиренків. Благодійна та меценатська діяльність М. Дегтярова, Є. Чикаленко, І. Фундуклея, Т. Рильського, Т. Ханенка.

Тема 2.6. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.

Вплив російських реформ 60-70-их років XIX ст. на розвиток державної і суспільної опіки. Скасування кріпацтва (1861). Земські установи. Сільська і волосна опіка. Міська система допомоги. Профілактика зубожіння. Позичково-благодійницькі фонди, емеритальні каси. Міністерство державної опіки. Державне регулювання проблем соціальної сфери. Об’єкти обов’язкової опіки. Особливості соціальної опіки в Україні. Бездоглядні діти. Церковно-парафіяльна і приватна опіка.

Тема 2.7. Радянська система соціального забезпечення населення з (1918-1991 рр.).

Державне соціальне забезпечення у колишньому СРСР. Перші кроки у формуванні системи соціального забезпечення у колишньому СРСР. Основні напрямки діяльності у сфері державного соціального забезпечення: видавання пайків родинам фронтовиків, надання сховища для скалічених на війні і призначення їм пенсій, курирування навчальних закладів державної опіки. Адміністративна система радянського соціального забезпечення. Боротьба проти професійного жебрацтва. Соціальна політика стосовно селянства. Селянські комітети громадської взаємодопомоги. Соціальна політика в СРСР у повоєнний період (40-ві роки XX століття). Завершення формування системи соціального забезпечення. Система соціального забезпечення в 1950 -1991 рр.

Тема 2.8. Розвиток системи соціальної допомоги в незалежній Україні.

Зміна соціально-економічної ситуації в країні та основних напрямків соціальної політики держави. Соціальна диференціація і зростання соціальної напруженості. Основні тенденції в галузі соціального захисту населення. Соціальне законодавство незалежної України. Додаткові заходи по боротьбі зі зростаючим безробіттям, захисту дитинства і материнства. Грошові виплати малозабезпеченим і система соціальних дотацій. Розширення форм і видів соціальної допомоги. Відродження благодійності організацій, приватних осіб. Регіональна соціальна політика. Соціальний захист різних категорій і груп населення.

Тема 2.9. Подолання бідності. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.

Бідність в Україні як проблема соціальної політики. Соціальне обличчя бідності. Межа та виміри бідності. Стратегії бородьби з бідністю. Стратегії сталого розвитку України. Подолання бідності. Подолання голоду, досягнення продовольчої безпеки, поліпшення харчування і сприяння сталому розвитку сільського господарства. Цілі сталого розвитку. Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року». Пріоритетні напрямки сталого розвитку економіки України.

Тема 2.10. Соціальна допомога та соціальна підтримка в умовах воєнного стану.

Організація надання соціальних послуг в умовах воєнного стану. Допомога внутрішньопереміщеним особам. Виплати на проживання для ВПО. Надання соціальних послуг із забезпеченням проживання. Порядок надання соціальних послуг в умовах війни. Компенсації витрат на оплату комунальних послуг. Принципи соціального захисту населення України у часи повномасштабної війни. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Грошове забезпечення військовослужбовців. Пільги військовослужбовцям та членам їх сімей. Пенсійне забезпечення військовослужбовців. Одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності. Соціальні гарантії прав членів сімей військовослужбовців.

Тема 2.11. Поняття волонтерства та його розвиток у світі.

Історія виникнення волонтерства в Україні. Критерії волонтерської діяльності. Нормативно-правове забезпечення волонтерської діяльності. Закони України «Про волонтерську діяльність», «Про громадські об’єднання» та «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Волонтерський рух. Цінності, потреби та мотивація волонтера. Волонтерство як ресурс соціальної підтримки у громаді. Принципи волонтерства. Отримувачі волонтерської діяльності. Значення волонтерської діяльності для Збройних сил України в проведені Антитерористичної операції на сході країни. Волонтерська діяльність в умовах війни в Україні. Права та обов’язки волонтерів. Волонтерська діяльність у

військовій сфері. Цільове використання допомоги. Етичний кодекс волонтера. Всесвітня Декларація волонтерів. Волонтерська організація. Статут (положення) волонтерської організації. Види волонтерських організацій. Процедура створення волонтерської організації. Благодійне товариство. Благодійний фонд. Благодійна установа. Неприбутковий статус волонтерських організацій. Доброчесність волонтерських організацій. Міжнародний досвід.

Тема 2.12. Механізми захисту українських біженців у країнах Європейського Союзу.

Політика щодо українських біженців в країнах Європи. Статус тимчасового захисту українських біженців у країнах ЄС. Порядок отримання та строк дії тимчасового захисту. Права осіб, які користуються тимчасовим захистом. Директива про тимчасовий захист. Соціальні права українців за кордоном. Групи біженців: класичні біженці, квазітрудові мігранти, професіонали, люди із зони бойових дій. Особливості різних країн щодо підтримки українських біженців. Соціальні виплати. Гуманітарна допомога. Допомога з працевлаштування. Забезпечення житлом. Психологічна підтримка. Механізми захисту прав біженців. Нормативно-правові гарантії прав біженців. Інституційні гарантії прав біженців. Фінансова допомога українцям в ЄС: розмір та умови отримання. Допомога для біженців з України у Польщі, Німеччині, Чехії, Норвегії, Швейцарії, Нідерландах, Іспанії, Ірландія, Бельгія, Франція. Належні ресурси та фінансування.

Модуль 3. Особливості професійної підготовки та практичної діяльності фахівців з соціального забезпечення.

Тема 3.1. Особливості професійної підготовки фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 232 «Соціальне забезпечення». Особливості освітньо-професійної програми «Соціальне інспектування». Програмні компетентності якими повинен володіти фахівець: інтегральна компетентність, загальні компетентності, фазові компетентності спеціальності. Програмні результати навчання. Навчальний план підготовки фахівця соціального забезпечення. Працевлаштування. Професійні вимоги до фахівців соціальної сфери. Головні функціональні обов’язки та правовий статус фахівця з соціального забезпечення.

Тема 3.2. Особливості професійної компетентності фахівця з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.

Теоретичний аналіз категорії «професійна компетентність», «компетенція» інспектора з соціальної допомоги. Професійні компетентності як основа освітніх стандартів майбутніх фахівців з соціального забезпечення. Особливості компетентнісного підходу у процесі професійної підготовки фахівців з соціального забезпечення. Характеристики структурних елементів професійної компетентності. Формування практико-орієнтованих компетенцій інспектора з

соціальної допомоги в процесі фахової підготовки. Професійне удосконалення. Стадії професійної майстерності фахівців у соціальній сфері (професійна підготовка, професійна адаптація, професіоналізація, професійна майстерність.)

Тема 3.3. Роль професійно значущих якостей фахівця з соціальної сфери/інспектора з соціальної допомоги у професійній діяльності.

Професійні якості фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги. Професійно важливі психологічні якості: психічні, інтелектуальні, професійна самосвідомість. Професійно важливі морально-етичні та вольові якості: емпатійність, тактовність, уважність, гуманність, чесність, справедливість, порядність, відповідальність. Професійно-операційні якості та здібності: професійні знання, організаторсько-комунікативні здібності. Особистісні якості майбутніх фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги. Професійні вимоги до фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Тема 3.4. Морально-етичні аспекти у професійній діяльності фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допопмоги.

Цінності, принципи фахівця з соціального забезпечення. Етична свідомість. Етичні дії. Етичні стосунки. Моральна норма. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України. Основні принципи службового етикету. Основні моделі прийняття рішень у професійній діяльності фахівця соціальної сфери.

Тема 3.5. Комунікативні уміння як складова професійної діяльності фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Основні поняття теорії комунікації. Характеристика стилів спілкування. Структура комунікативного процесу фахівця соціальної сфери з клієнтом. Мовна комунікація. Правила вступу в контакт. Види слухання. Невербальні засоби спілкування. Мовні тактики переконання. Особливості ділового спілкування в професійній діяльності.

Тема 3.6. Основи консультування в соціальному забезпеченні.

Цілі та завдання консультування. Види і форми соціального консультування. Основні принципи і стратегії консультування. Навички, техніки та прийоми консультування. Взаємодія з клієнтом під час соціального консультування. Особистісні якості та професійні вміння консультанта. Типові помилки в консультуванні. Етапи консультативної бесіди. Побудова схеми соціальної історії клієнта.

Тема 3.7. Професійний імідж фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Витоки та історія та історія становлення іміджу. Функції іміджу: їх теоретичне та практичне значення. Складові формування професійного іміджу майбутнього фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної

допомоги. Іміджева модель професійної діяльності фахівців з соціального забезпечення. Імідж як джерело особистісного розвитку фахівця.

Тема 3.8. Проблеми професійного вигорання в системі «людина-людина».

Поняття «синдрому професійного вигорання», причини виникнення та поширення. Чинники професійного вигорання. Симптоми синдрому професійного вигорання. Психологічні особливості професійного вигорання. Попередження та подолання синдрому професійного вигорання у фахівців соціальної сфери.

Модуль 4. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки.

Тема 4.1. Категорії громадян та групи клієнтів яким надається соціальна допомога.

Об'єкти соціального забезпечення: історія та реальність. Типологія споживачів соціальних послуг (клієнтів) у соціальній сфері. Сім'я як споживач соціальних послуг. Діти-сироти та діти позбавлені батьківського піклування, як клієнти з надання соціальної допомоги. Учасники бойових дій, учасники АТО, діти війни та особливості забезпечення їх соціальною допомогою, люди з інвалідністю.

Тема 4.2. Характеристика суб'єктів соціального забезпечення.

Суб'єкти соціальної допомоги: ступінь включеності різних суб'єктів у практику соціальної діяльності. Основні групи суб'єктів соціального забезпечення. Особливості суб'єктно-об'єктних відносин в соціальній сфері. Державні організації, установи та фонди, громадські організації, благодійні фонди, навчальні заклади та наукові установи з професійної підготовки фахівців соціальної сфери.

Тема 4.3. Система державних органів та їх функції зі здійснення соціального забезпечення.

Роль Верховної Ради України у забезпеченні соціального захисту населення України. Повноваження Міністерства соціальної політики України та його органів у сфері соціального забезпечення. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів. Інші центральні органи виконавчої влади та їх роль у соціальному захисті населення. Фонд соціального страхування України та його діяльність. Повноваження регіональних та місцевих органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту населення.

Тема 4.4. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення.

Поняття, мета встановлення та принципи формування державних соціальних стандартів, державних соціальних гарантій, соціальних норм та нормативів. Основні державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження. Система та класифікація соціальних нормативів. Прожитковий

мінімум як базовий державний соціальний стандарт: поняття, значення у сфері соціального забезпечення. Проблеми фінансового забезпечення державних соціальних гарантій на рівні державних соціальних стандартів.

Тема 4.5. Трудовий (страховий) стаж і вислуга років.

Поняття та види трудового (страхового) стажу. Загальний трдовий стаж. Спеціальний трудовий стаж. Безперервний трудовий стаж. Вислуга років як особливий вид спеціального трудового стажу. Особливості нарахування трудового стажу в Україні. Докази трудового стажу.

Тема 4.6. Соціальні ризики як підстава виникнення у особи права на соціальне забезпечення.

Поняття, ознаки та види соціальних ризиків. Непрацездатність як соціальний ризик. Загальна характеристика груп інвалідності. Поняття та загальний порядок розслідування нещасного випадку на виробництві. Поняття та загальний порядок розслідування професійного захворювання. Поняття безробіття, часткового безробіття. Порядок визнання громадянина безробітним. Втрата годувальника як соціальний ризик. Поняття та порядок підтвердження малозабезпеченості.

Тема 4.7. Пенсійне забезпечення в Україні.

Загальне поняття пенсій та їх види. Пенсії за віком. Право отримання пенсій за віком на пільгових умовах. Пенсії по інвалідності. Поняття пенсій у зв’язку з втратою годувальника. Особливості пенсійного забезпечення осіб, які мають особливі заслуги перед Україною.

Тема 4.8. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення.

Поняття та ознаки соціальних пільг як виду соціального забезпечення. Класифікація соціальних пільг. Житлово-комунальні пільги. Медико-реабілітаційні пільги. Соціально-трудові та соціально-побутові пільги. Пільги у сфері транспортного обслуговування населення. Проблема впорядкування і фінансування пільг та надання пільг за принципом адресності.

Тема 4.9. Система страхових допомог за законодавством України.

Поняття та види страхових допомог. Правове регулювання надання страхових допомог. Підстави та умови надання допомоги по безробіттю застрахованим особам. Допомоги по частковому безробіттю. Допомога на випадок вагітності та пологів. Допомога у зв’язку з народженням та доглядом за дитиною. Страхові допомоги у зв’язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням. Підстави, умови та розмір надання допомоги по тимчасовій непрацездатності.

V. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Модуль 1. Історичні аспекти виникнення та розвитку соціального забезпечення в Україні та за кордоном.

Семінарське заняття 1. Соціальне забезпечення – пріоритетний напрям соціальної політики держави.

План

1. Поняття соціального забезпечення, його функції, роль та значення в суспільстві.
2. Основні напрями діяльності держави у сфері соціального забезпечення.
3. Етапи формування та розвитку державної системи соціального забезпечення України.
4. Форми соціального забезпечення.
5. Головні види соціального забезпечення.
6. Система права соціального забезпечення.

Основні поняття: соціальне забезпечення, соціальна допомога, соціальна підтримка, соціальна піклування, соціальні ризики, соціальний захист, соціальна політика, соціальне інспектування.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Створити карту-візуалізацію на тему: «***Еволюція системи соціального забезпечення та соціальної підтримку в Україні***».

2.2. Заповнити *Таблицю 1.* «***Основні функції соціального забезпечення***»

Таблиця 1.

«***Основні функції соціального забезпечення***»

Функції соціального забезпечення	**Особливості та характеристика функцій соціального забезпечення**

2.3. Визначити та проаналізувати основні нормативно-правові акти, в яких містяться норми, покликані забезпечувати соціальний захист громадян.

2.4. Визначити зв’язок соціального забезпечення з іншими науками та галузями суспільної практики.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
2. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.
3. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.

4. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
5. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
6. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. / В. В. Утвенко. — Київ : ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. 248 с.
7. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. — Львів : Університет банківської справи, 2021. 547 с.
8. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

Семінарське заняття 2. Філософські та етичні концепти категорій соціального забезпечення.

План

1. Особливості філантропічної парадигми допомоги.
2. Історичні форми соціальної турботи.
3. «Відкрита» і «закрита» система піклування.
4. Благодійність як особлива форма соціальної підтримки.
5. Альтруїзм – моральний принцип благодійної діяльності.
6. Релігійні вірування про благодійність, людинолюбність і виховання моральних якостей особистості.

Основні поняття: філантропія, альтруїзм, благодійність, спонсорство, милосердя, ретроспективний, милостиня, доброчинність, суспільне піклування, парадигма допомоги, меценатство.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити відмінності між дефініціями «категорія», «поняття», «термін».

2.2. Анотація статті Мариніч О.М. Особливості філантропічного періоду в історії соціального забезпечення // Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С 58-76.

2.3. Здійснити аналіз наукової літератури та розкрити зміст понять соціального забезпечення/соціальної допомоги і представити їх у таблиці 2.

Таблиця 2.

Поняття	**Визначення**	**Джерело\ література або Лінк-посилання**
Реципрокація		
Редистрибуція		

Ретроспективний	вертається назад, що тягнеться на минуле або попереднє (ретроспективний погляд на минуле).	https://jak.waykun.com/articles/retrospektivnij-ce.html
Альтруїзм	(*у перекладі з латинської мови означає «інший»)* – система ціннісних орієнтацій особистості, у якій ключовим мотивом і критерієм оцінки виступають інтереси іншої людини чи соціальної спільноти. Альтруїзм трактують як самовідданість, свідоме й добровільне служіння людям.	Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. – 116 с.
Благодійність		
Філантропія		
Спонсорство		
Милосердя		
Меценатство		
Бідність		
Зубожіння		
Пауперизм		
Милостиня		
Жебрак		
Безхатченко		
Соціальне забезпечення		
Соціальний захист		
Соціальне інспектування		
Соціальна допомога		
Соціальна робота		
Соціальна підтримка		
Помочі		
Богадільні		
Притулки		

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення»: навч. посібник /В.І. Докаш – Чернівці, Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2021. 352 с.
2. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
3. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.

4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
5. Мариніч О.М. Особливості філантропічного періоду в історії соціального забезпечення // Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 58-76.
6. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.

Семінарське заняття 3. Соціальна допомога в державах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).

План

1. Благодійність у державах Стародавнього сходу.
2. Елементи соціальної допомоги у Вавилоні, давньому Єгипті
3. Соціальна допомога у Месопотамії.
4. Соціальна допомога Стародавньої Індії.
5. Соціальна допомога Стародавнього Китаю.

Основні поняття: благодійність, гуманізм, конфуціанство, «благо», «співчуття», «добро» і «зло», жерці.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Підготувати доповідь на тему: (вибрати одну із запропонованих)
- *«Особливості поняття «блага» в етиці й філософії»*
- *«Соціальні ідеї у Законах Хаммурапі»*
- *«Соціальні гарантії в Законах Ману»*

2.2. Висвітліть вчення Конфуція про підтримку справедливого порядку через дотримання традицій і моральних основ.

2.3. Назвіть та обґрунтуйте зміст соціальних гарантій, які обстоювали «Закони Ману» у Стародавній Індії.

2.4. Заповнити Таблицю 3. «***Практики соціальної допомоги у стародавніх суспільствах***» за принципом еволюціонування:

Таблиця 3.

«***Практики соціальної допомоги у стародавніх суспільствах***»

Держава	***Зразки соціальної допомоги***

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. – 3-те вид. доп. і перероб. – К.: Міленіум, 2015. 300 с.

3. Мариніч О.М. Особливості філантропічного періоду в історії соціального забезпечення // Соціальний захист в дискурсі сучасних реалій : монографія / за заг. ред. А.О. Ярошенко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 58-76. URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35071/Marynich.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Навчально-методичні вказівки для студентів напряму підготовки 6.030101– соціологія / Укладач Л.О.Рощина – Донецьк: Донецький національний технічний університет, 2014. 144 с.
5. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сухицька. За ред. А.О. Ярошенко. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с.
6. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
7. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
8. Навчально-методичні вказівки для студентів напряму підготовки 6.030101– соціологія / Укладач Л.О. Рощина – Донецьк: Донецький національний технічний університет, 2014. С. 31-37.
9. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. С. 9-22.

Семінарське заняття 4. Організація соціальної допомоги та суспільної опіки в Давній Греції та давньому Римі.

План

1. Державне регулювання благодійності та опіки у Стародавній Греції.
2. Основи державного регулювання благодійності і опіки у Давніх Афінах (640/635-559 рр. до н.е.).
3. Ідеологія допомоги у Давній Спарті (IX-VIII ст. до н.е.).
4. Моральна філософія та реформи Солона (640/635-559 рр. до н. е.).
5. Особливості практики допомоги в Стародавньому Римі в різні періоди.
6. Римське право про проблеми усиновлення і піклування.

Основні поняття: елегії, сімпосій, інфантицид, аліментація, усиновлення, опіка, виховні будинки.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Здійснити аналіз *законів про сиріт-спадкоємців* які впровадив Солон в сімейне і родове право.

2.2. Порівняйте стан і досвід здійснення суспільної опіки та соціального виховання у найсильніших містах-державах Древньої Греції – Афінах і Спарті.

2.3. Розкрийте механізми усиновлення і опіки, визначені у Римському праві.

2.4. Висвітліть проблеми соціальної допомоги у творчості давньогрецьких та давньоримських мислителів (Демокрита, Сократа, Платона, Аристотеля, Сенеку, Квінтіліана).

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн та римське право: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2019. 384 с.
2. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
3. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
5. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.
6. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
7. Основи римського приватного права: навч.-метод. посібник для здобувач. передвищої освіти ступеня «фаховий молодший бакалавр». 6-те вид. допов. та переробл. [Електронне видання] / за заг. ред. К. Глиняної. – Одеса : Фенікс, 2023. 140 с.
8. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій. Тернопіль, 2009. 256 с.
9. Римське цивільне право : практикум / Уклад. Лубко І. М., Попова Н. О. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Богдана Хмельниць- кого, 2017. 492 с.

Семінарське заняття 5. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.

План

1. Соціально-економічний стан населення у середньовіччі.
2. Християнська церква як перший соціальний інститут допомоги в епоху середньовіччя.
3. Становлення і розвиток конфесійних теоретичних підходів до проблем допомоги і підтримки.
4. Приватні та державні форми суспільної допомоги в середньовічній Європі.
5. Монастирська модель благодійності.

Основні поняття: жебрак, професійні жебраки, бідний, убогий, бродячий, сліпа милостиня, госпіталь, притулки, богадільня, милостиня.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Аргументуйте, чому християнство обстоювало й донині стоїть за милосердя, соціальну справедливість і благодійність.

2.2. Розкрийте сутність ставлення християнської церкви до бідності і жебрацтва, і які були її практичні дії стосовно жебраків.

2.3. Опишіть ставлення церкви до знедолених у постановах церковних соборів історичного періоду.

2.4. Заповнити Таблицю 4. «***Ідеї милосердя в перекладній літературі та перших давньоруських Ізборниках».***

Таблиця 4.

Представники «повчальної літератури»	**Ідеї про піклування та милосердя**
Василій Великий	
Григорій Богослов	
Григорій Ніський	
Іоанн Златоуст	
Августин Блаженний	
Афанасій Олександрійський	
Федор Студит	

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
4. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
5. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.

Семінарське заняття 6. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.

План

1. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.
2. Традиційні ордени (бенедиктинці) та оновлені ордени (антоніни, тамплієри, іоаннити та ін.).
3. Основне завдання ордену Боніфратри (милосердні брати).
4. Турбота про жебраків і «жебрацькі» ордени францисканців, домініканців, премонстратів, картезіанців і цистеріанців.

Основні поняття: чернечі ордени, обітниця, антоніни, тамплієри, іоаннити, лазарети, лепрозорії, бідність, убогість, християнство, монастир, церква.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Розкрийте роль чернечих орденів в організації соціальної допомоги та підтримки нужденних.

2.2. Заповнити Таблицю 5. «***Благодійна діяльність чернечих орденів***».

Таблиця 5.

«***Благодійна діяльність чернечих орденів***»

Назва чернечих орденів	**Ціль, мета та діяльність чернечих орденів**	**Країна**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
1. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
4. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.

Семінарське заняття 7. Найдавніші форми допомоги та взаємодопомоги у слов'янських общинах до X століття.

План

1. Елементи соціального захисту в життєдіяльності слов'янських племен VI–X століть.
2. Формування гуманістичних традицій у древніх слов'ян.
3. Культові форми допомоги та підтримки.
4. Общинно-родові форми допомоги.
5. Господарські форми допомоги та взаємодопомоги.

Основні поняття: архаїчна форма допомоги, братчини, волхви, тризна, громадська милостиня, помочі, толока, супряга, складчина, редистрибуція, реципрокація, екзогамія, культ героя, інфантицид.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Наведіть класифікацію видів допомоги та взаємодопомоги у давніх слов'янських племенах.

2.2. Проаналізувати наукову літературу та визначити, під впливом яких чинників складалися гуманістичні національні традиції східних слов'ян.

2.3. Заповнити Таблицю 6. «***Практика здійснення захисту в системі роду та громади***».

Таблиця 6.

Практика здійснення захисту в системі роду та громади

Форми допомоги та взаємодопомоги	**Ідеологія підтримки та захисту**	**Об'єкт допомоги**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.
3. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
4. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
5. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
6. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. – 3-те вид. доп. і перероб. – К.: Міленіум, 2015. 300 с.
7. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 63-85.

Семінарське заняття 8. Княжа форма підтримки нужденних у X-XIII століття.

План

1. Основні тенденції благодійності в Київській Русі.
2. Особливості християнської благодійності за правління князя Володимира Великого (з 980 по 1015 рр.).
3. Соціальна турбота та соціальний захист за правління Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.
4. Церковно-монастирські форми опіки.
5. Професійне жебрацтво як соціальна проблема Київської Русі.
6. Відображення ідеології милосердя в пам'ятках давньоруської культури.

Основні поняття: жебрак, професійне жебрацтво, блаженні, юродиві, немічні, гулящі, ктитор, ктиторська система допомоги, парафіяльна система допомоги, богадільні.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Розкрити особливості Церковного статуту (закон) прийнятому в 966 р. при князі Володимирі.

2.2. Випишіть із твору «Повчання дітям» заклики Володимира Мономаха до виховання милосердя, допомоги вразливим верствам населення.

2.3. Підготувати інтерактивну презентацію **«*Княжі традиції милосердя і піклування*».**

Структура презентації може бути довільною, проте у рамках нашого завдання *ви маєте запам'ятати***:** презентацію Ви зможете створити у програмі PowerPoint та ін. програмах.

- *перший слайд* - тема вашого виступу, прізвище та ім'я здобувача вищої освіти, група;
- *другий слайд* – план виступу;
- *всі інші слайди* – основний матеріал;
- також мають бути висновки (висновки можна розпочинати: *отже, таким чино, як бачимо);*
- зазначена використана література, достатньо буде 3-5 літературних джерел за останні 2014-2024 роки;
- презентація має бути не менше 11 слайді і не більше 35 слайдів.

2.5. Заповнити Таблицю 7**.** «Теорії милосердя» у підходах давньоруській літературі і в працях Феодосія Печерського, Іларіона, Кирила Туровського, Володимира Мономаха**.**

Таблиця 7.

Представники «давньоруських книжників»	**Основні підходи до «милосердя»**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В. Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.
3. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
4. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
5. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам’янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 63-85.
6. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. / В. В. Утвенко. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 248 с.
7. Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. Історія соціальної роботи [навчальний посібник] – Чернівці : ЧНУ, 2021. 198 с.

8. Фурман А.В.,Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] //А.В.Фурман, М.В. Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.

Семінарське заняття 9. Філантропічні функції братств України та їх продовження в у братських школах XVI- XIX ст.

План

1. Особливості соціальної допомоги та опіки в період Українського Відродження.
2. Братства як специфічний соціальний інститут.
3. Благодійна, філантропічна та меценатська діяльність українських братств.
4. Роль братств у підтримці сиріт та бідних.

Основні поняття: братства, братчики, «вступне», «кануни», убогість, немічність, старість.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Підготувати доповідь на тему: «*Філантропічні функції братств України та їх продовження в у братських школах XVI- XIX ст.».*

2.2. Охарактеризуйте статут Львівської школи «Порядок шкільний» 1586 р.

2.3. Дайте загальну характеристику Київського братства 1615 р.

2.4. Проаналізувати роль братських шкіл у соціальному вихованні дітей.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В. Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
4. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.
5. Історія соціальної роботи [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації з курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: Л. М. Дунаєва, О. І. Войтович. – Одеса, 2023. 34 с.
6. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

Семінарське заняття 10. Благодійність, соціальна підтримка у козацькій державі.

План

1. Соціальна підтримка населення у козацькій державі.
2. Виховання гуманізму і милосердя як одне з основних завдань козацької доби.

3. Традиції турботи про сиріт і немічних на терені Запорізької Січі.
4. Благодійна та меценатська діяльність Б. Хмельницького, І. Мазепи, К. Розумовського.
5. Створення перших вищих навчальних закладів України – Острозької та Києво-Могилянської Академій як результат філантропічної діяльності видатних українських меценатів.

Основні поняття: козацтво, шпиталь, полк, полкові школи, козацька читанка, доброчинність, благодійність, благополуччя, спонсорство, меценат, меценатство, козак-характерник.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Заповнити Таблицю 8. «***Доброчинність на українських землях в період козацької доби***»

Таблиця 8.

«***Доброчинність на українських землях в період козацької доби***»

Українські гетьмани, козацькі ватажки, козацька старшина	**Період, роки діяльності**	**Види доброчинності**

2.2. Зробіть порівняльну характеристику приватної благодійності в Острозькій та Києво-Могилянської академії.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
3. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
4. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.
5. Історія соціальної роботи [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації з курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: Л. М. Дунаєва, О. І. Войтович. – Одеса, 2023. 34 с.
6. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
7. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник /Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.

Семінарське заняття 11. Становлення і розвиток державної благодійності в західній Європі XVI-першій половині XVIII ст.

План

1. Західна Європа в період становлення буржуазних відносин.
2. Діяльність міських і сільських парафій.
3. Зародження міських статутів про бідних, становлення міської податкової системи і соціальної допомоги на муніципальному рівні. Криза громадського піклування в XVI ст.
4. Заходи проти розповсюдження професійного жебрацтва.
5. Нова соціальна політика в Європі у XVI ст. Розвиток світських інститутів соціальної допомоги.

Основні поняття:

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Охарактеризуйте перші школи інтернатного типу для дітей.

2.2. Охарактеризуйте функціонування робітничих будинків і благодійних шкіл.

2.3. Визначіть головні принципи соціальної допомоги в Едиктах римського імператора Карла 1530 та 1531 рр.

2.4. Дайте загальну характеристику законам про бідних і жебраків, прийняті в 1597-1601 рр. англійським парламентом:

- *Закон «Про забезпечення бідняків» (1597 р.)*
- *Закон «Про шахраїв, бродяг і працездатних жебраків» (1597 р.)*
- *Закон про бідних (1601р.)*

2.6. Поясніть феномен жебрацтва в середньовічній Європі.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної роботи. Навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.
4. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

Семінарське заняття 12. Основні тенденції соціального забезпечення і підтримки в Західній Європі і США кінця XVIII—XX ст.

План

1. Вплив епохи Просвіти в Європі на реформування системи піклування.
2. Підходи до медицини як вагомого засобу вирішення соціальних проблем.
3. Реформа кримінального права і створення пенітенціарної системи.
4. «Карцерна» система благодійності в Європі XIX ст.

Основні поняття: ізоляція, ізольовані будинки, вбогість, бідняки здорові, бідняки хворі, «карцерна» система.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Проаналізувати «Декларація прав людини і громадянина», складена Марі Жозефом Лафаєтом і Оноре Мірабо (1789 р.).

2.2. Проаналізуйте та опишіть заклади соціальної підтримки країн Західної Європи і США XVIII – початок XX століття (обов'язкові компоненти: країна, назва закладу, зміст діяльності).

2.3. Охарактеризуйте «карцерну» систему благодійності, яка зародилася в Європі у середині XIX століття.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.
4. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

Модуль 2. Державна опіка та організація соціальної допомоги.

Семінарське заняття 12. Державна опіка у другій половині XVII – першій половині XIX століть.

План

1. Утвердження державно-адміністративних підходів до суспільної та приватної опіки.
2. Суспільне піклування на українських землях в умовах перебування в складі Австро-Угорської імперії.
3. Основні напрями суспільної опіки.

Основні поняття: суспільна опіка, секуляризація, приказ, колегія, санкції, лазарети, прядильні будинки, сирітські будинки, інститут приватної доброчинності, благодійне товариство.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Опишіть формування адміністративної системи допомоги нужденним за часів правління Петра І: етапи, зміст, спрямування.

2.2. Проаналізуйте як здійснювалося опікування душевнохворими, незрячими і глухонімими, а також хворими дітьми у XVIII-XIX століттях.

2.3. Назвіть етапи процесу трансформації ізоляційної системи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.

2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
4. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
5. Кравченко О. Опіка над дітьми в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 430 с.

Семінарське заняття 13. Організація соціальної допомоги населенню з боку владних структур у XIX – на початку XIX ст.

План

1. Прикази громадської опіки.
2. Земська система допомоги.
3. Міські управи і соціальна підтримка.
4. Сільська і волосна опіка.

Основні поняття: сирітські будинки, богодільні, шпиталі, робітні будинки, гамівні будинки, сиротинці, емеритальні каси.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити недоліки приказної системи.

2.2. Заповнити Таблицю 9. «***Основні напрямки роботи земств у галузі допомоги населенню***»

Таблиця 9.

Основні напрямки роботи земств у галузі допомоги населенню

Напрямки роботи земств	Діяльність
Медична допомога	
Економічна допомога	
Освітня діяльність	
Юридична допомога	

2.3. Проаналізуйте напрямки соціальної підтримки населення які практикували міські управи.

2.4. Охарактеризуйте види суспільної допомоги у практиці селянської опіки.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Глазунов С.В. Нариси з історії соціальної роботи : навч. вид. Донецьк : РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
4. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 86-95.

5. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.

Семінарське заняття 14. Створення та діяльність громадських благодійних організацій у другій половині XIX – на початку XX ст.

План

1. Благодійні організації, засновані на особливих засадах.
2. Класифікація та загальна характеристика розвитку благодійних товариств.
3. Організація діяльності благодійних товариств.
4. Церковно-парафіяльна благодійність.

Основні поняття: благодійне товариство, благодійні установи, робітні будинки, ясла, трудові притулки, дитячі притулки працьовитості.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити та розкрити причини участі людини у благодійній діяльності.

2.2. Охарактеризуйте основні напрямки діяльності Відомства установ імператриці Марії.

2.3. Поясніть з якою метою і коли було засновано «Опікунство про будинки працелюбства і робітні будинки».

2.4.Заповнити Таблицю 10. «***Товариства допомоги дітям у другій половині XIX – на початку XX ст.***»

Таблиця 10.

Товариства допомоги дітям у другій половині XIX – на початку XX ст.

Назва товариства допомоги дітям	**Мета, ціль, завдання, діяльність товариства**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Дитячі притулки відомства установ імператриці Марії в Таврійській губернії (друга половина XIX – початок XX ст.) / А.М. Савочка // Історичний архів. Наукові студії: Зб. наук. пр. — Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — Вип. 5. — С. 49-55. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам’янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
4. Сербалюк Ю.В. Соціальна опіка в правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.): історичний аспект: монографія. Кам’янець-Подільський : ПП «Медобори- 2006», 2015. 218 с.

5. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] К. : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.

Семінарське заняття 15. Європейські моделі соціальної допомоги XX ст.

План

1. Скандинавська модель соціального захисту (Данія, Швеція, Фінляндія, Норвегія, Нідерланди).
2. Континентальна модель соціального захисту (Австрія, Бельгія, Франція, Німеччина, Люксембург).
3. Англосаксонська модель соціального захисту (Великобританія, Ірландія).
4. Південно-європейська модель (Італія, Іспанія, Греція, Португалія, Туреччина).

Основні поняття: соціальний вимір, соціальна держава, державна соціальна політика, європейська соціальна модель, держави загального добробуту, людський потенціал.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. *Анотація наукової статті:* Гупало О.Г. Порівняльний аналіз моделей соціальної політики держави / О.Г. Гупало, О.Б. Жук // Науковий вісник НЛТУ України. - 2015. - Вип. 25.4. - С. 211-218.
URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnltu_2015_25

2.2. Заповнити Таблицю 11. ***«Європейські моделі соціального захисту населення»***

Таблиця 11.

«Європейські моделі соціального захисту населення»

Модель	Характеристика	Країна

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.
2. Кваша О.С. (2018). Моделі соціальної політики країн ЄС у забезпеченні розвитку людського потенціалу в контексті поглиблення євроінтеграційного процесу. Регіональна економіка та управління, 4(22), 52–57. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/543495
3. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник/Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.
4. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с.
5. Соціальна політика: навчальний наочний посібник / Є.І. Бородін, Н.Г. Сорокіна; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Електрон. дані. – Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 327 слайди.

Семінарське заняття 16. Українські меценати і благодійники у XIX та XX столітті.

План

1. Особливості розвитку меценатства у XIX – на початку XX ст.
2. Меценатство та благодійна діяльність українських родин: Галаганів, Терещенків, Тарновських.
3. Благодійна та меценатська діяльність М. Дегтярова, Є. Чикаленко, І. Фундуклея, Т. Рильського, Т. Ханенка.
4. Соціальна опіка у Подільській губернії наприкінці XIX – на початку XX ст.

Основні поняття: благодійність, меценат, меценатство, філантроп, благочинність, бенефіціар, благодійна діяльність, благодійна організація, благодійна програма, благодійна пожертва, патронат.

ІІ. Самостійна робота студенів:

2.1. Підготувати презентацію на тему: «***Меценатство та благодійна діяльність української родини: Бродських, Симиренків, Кочубеїв, Олізари»***. (родина одна на вибір.)

2.2. Розкрийте діяльність Відомства установ імператриці Марії у Подільській губернії наприкінці XIX - на початку XX ст.

2.3. Розкрийте діяльність благодійних товариств Кам'янця-Подільського кінця XIX – початку XX ст.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Кравченко О. Опіка над дітьми в Україні наприкінці XVIII – на початку XX ст. : монографія. Харків : ФОП Панов А. М., 2019. 430 с.
4. Меценатство / М. Ф. Слабошпицький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-66763
5. Сербалюк Ю.В. Соціальна опіка в правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.): історичний аспект: монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. 218 с.
6. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.
7. Щербина С. І., Красюк В. Л. Меценатство українських підприємців Наддніпрянщини XIX – початку XX століття (на прикладі родини Терещенків). Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Історичні науки. 2020. Т. 31(70), № 4. С. 116-120.

Семінарське заняття 17. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.

План

1. Вплив російських реформ 60-70-х років XIX століття на розвиток державної і суспільної опіки.
2. Соціальна допомога в Галичині (на західноукраїнських землях).
3. Церковно-парафіяльна і приватна опіка.

Основні поняття: зубожіння, суспільна опіка, опікунство, прокажені, підкидьки, божевільні, скасування кріпацтва.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Підготувати доповідь на тему: *«Громадська та благодійна діяльність Метрополита Андрея Шептицького*».

2.2. Проаналізувати благодійну діяльність молодіжної організації «Пласт» (1911 р.) .

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
2. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.

Семінарське заняття 18. Радянська система соціального забезпечення населення з 1918-1991 роки.

План

1. Система соціальної допомоги в радянський період.
2. Перші кроки більшовицької влади у формуванні системи соціального забезпечення.
3. Соціальна політика стосовно селянства.
4. Завершення формування української радянської системи соціального захисту в 30-ті роки.
5. Соціальна допомога в роки Другої світової війни та повоєнний час.

Основні поняття: суспільство, держава, соціальна ідеологія, голодомор, геноцид українського народу.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Охарактеризуйте структуру та функції Наркомату державної опіки і Наркомату соціального забезпечення.

2.2. Проаналізуйте причини та наслідки голодомору в Україні 1921-1923 років.

2.3. Проаналізуйте причини та наслідки голодомору 1932–1933 років в Україні.

2.4. Назвіть об'єктивні і суб'єктивні причини голодомору в Україні 1946-1947 років.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
4. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.
5. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

Семінарське заняття 19. Розвиток системи соціальної допомоги в незалежній Україні.

План

1. Становлення і розвиток українського законодавства у сфері соціального захисту та соціального забезпечення незалежної України (1990-1993 роки).
2. Становлення української система соціального захисту та соціального забезпечення (1996-2000 роки).
3. Модернізація існуючої системи соціального захисту та соціального забезпечення (2000-2003 роки).
4. Початок становлення нової системи соціального захисту та соціального забезпечення з 2004 року.
5. Міжнародно-правові зобов'язання України, пов'язані з її інтеграцією до Європейського Союзу.

Основні поняття: соціальний захист, соціальне забезпечення, міжнародні соціальні стандарти, європейські соціальні стандарти.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Охарактеризуйте соціальні права людини та соціальні гарантії, закріплені в Конституції України.

2.2. Проаналізувати основні міжнародні договори України щодо соціальних прав людини.

2.3. Проаналізувати міжнародний правовий акт Європейська соціальна хартія (переглянута) (ETS № 163) від 03.05.1996 року, який закріплює у своєму змісті європейські соціальні стандарти та з'ясувати його значення для України.

2.4. Заповнити Таблицю 12. Основні законодавчі акти, що регулюють питання у сфері соціального захисту та соціального забезпечення населення.

Таблиця 12.

№	Назва законодавчого акту	Цільова група/групи	№ акту, дата і рік прийняття	Мета прийняття, значення законодавчого акту

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Актуальні проблеми соціального права. Випуск 10. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції "Європейська соціальна хартія та проблеми реалізації соціальних прав в умовах глобалізації" (до 25-річчя Європейської соціальної хартії (переглянутої) 23 квітня 2021 року. – Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2021. 208 с.
2. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
4. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.
5. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.

Семінарське заняття 20. Подолання бідності. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.

План

1. Бідність в Україні як проблема соціальної політики.
2. Соціальне обличчя бідності.
3. Межа та виміри бідності.
4. Стратегії боротьби з бідністю.
5. Подолання голоду, розвиток сільського господарства.

Основні поняття: бідність, багатство, достаток, голод, економічне благополуччя, показники бідності, соціальні нормативи, монетарна бідність, депривaційна бідність, зубожіння.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Опишіть ідеальну державу Платона і співжиття в ній багатих та бідних.

2.2. Які кроки та досягнення відбулися в Україні відповідно до «Цілей сталого розвитку 2024».

2.3. Оцініть можливість Стратегії сталого розвитку України на період до 2030 року.

2.4. Визначити основні чинники причини бідності в XXI столітті.

2.4. Поясніть вплив фінансового благополуччя/неблагополуччя на формування особистості.

2.5. За наявними відомостями в засобах масової інформації доберіть приклади країн, які досягли значного успіху в розбудові економіки на засадах сталого розвитку.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу / Е. М. Лібанова ; Нац. академія наук України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань : Видавець "Сочінський М.М.", 2020. 456 с.
2. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
3. Психологія бідності і багатства. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу» / Укл.: Лещенко М.Є., Чепурна Г.Л. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 54 с.
4. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: https://cutt.ly/eI8gcAC
5. Сухицька Н.В. Бідність в Україні як проблема соціальної політики // Соціальний захист в дискурсі сучасних реалій : монографія / за заг. ред. А.О. Ярошенко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С.49-58.
6. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с.
7. Цілі сталого розвитку - https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainable-development-goals.html
8. European Sustainable Development Network (ESDN). URL: http://www.esdn.eu/

Семінарське заняття 21. Соціальна допомога та соціальна підтримка в умовах воєнного стану.

План

1. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану.
2. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.
3. Грошове забезпечення військовослужбовців.
4. Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.
5. Фінансування соціальних послуг під час дії воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях.

Основні поняття: «державно соціальна допомога», внутрішньо переміщена особа, біженці, соціальні виплати, фінансова допомога, пільги.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити основні державні соціальні допомоги які спрямовані для підтримання та виживання вразливих верст населення в умовах воєнного стану.

2.2. Розкрийте поняття «внутрішньо переміщена особа» відповідно до українського законодавства та обгрунтуйте чим воно відрізняється від поняття «біженці».

2.3. Заповнити Таблицю 13. «***Особливості надання соціальних послуг в умовах воєнного стану***».

Таблиця 13.

Рік надання послуги	**Вид послуги**	**Характеристика послуги**	**Категорії громадян яким надавалася соціальна допомога**

2.4. Заповнити Таблицю 14. «***Грошова допомога внутрішньо переміщеним особам від міжнародних організацій»***

Таблиця 14.

Назва організації	**Розмір допомоги**	**Скільки діє**	**Отримувачі допомоги**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text
2. Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2017 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. О.Я. Рогача, Я.В. Лазура., М.В. Менджул. – Ужгород: ТОВ «РІК-У» , 2017. 160 с.
3. Імміграція та адвокація прав біженців і внутрішньо переміщених осіб : навчальний посібник / С. В. Кухтик, Ю. В. Деркаченко. – Харків, 2018. 396 с.
4. Кадикало О.І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2022. № 2. С. 10–14.
5. Літинська В.А. Особливості соціальної політики України в умовах воєнного стану. Економіка України. 2023. № 1 (734). С. 61-73. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001386929
6. Миколюк С.М. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану. URL: http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126/122
7. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

8. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-XI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text
9. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top
10. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333. URL: https://ips.ligazakon.net/document/kp220333
11. Чуйко Н., Ляшук О. Соціальні права внутрішньо переміщених осіб: особливості реалізації: практичний посібник. Київ: Видавництво «Право», 2020. 69 с.

Семінарське заняття 22. Поняття волонтерства та його розвиток у світі та в Україні.

План

1. Становлення й розвиток волонтерської діяльності в Україні та за кордоном.
2. Правові основи волонтерської діяльності в Україні.
3. Волонтерська та благодійна допомога Збройним Силам України.
4. Всесвітня Декларація волонтерів.
5. Моделі та інфраструктура національних волонтерських рухів.
6. Волонтерська діяльність при наданні соціальних послуг.
7. Мотивація людей до волонтерської діяльності.

Основні поняття: волонтер, волонтерство, волонтерський рух, волонтерська організація, волонтерська діяльність, неурядові організації.

ІІ. Самостійна робота студента:

2.1. Створіть ефективну модель **поведінки** волонтера.

Таблиця 15.

Поведінка волонтера ефективна, якщо він ….	**Чого необхідно уникати у роботі волонтера…**

2.3. Опишіть (10-12) **можливостей** у волонтера.

Таблиця 16.

Волонтер отримує дуже багато:	***Волонтер може дуже багато:***
нових друзів	вислухати
нові пригоди	надати пораду
	надати допомогу

2.3 . Створити візитку «Я-волонтер».

2.4 . Розкрити особливості волонтерської діяльності у сфері роботи ВПО (можливий власний досвід).

2.5 . Розкрити особливості діяльності волонтерських організацій у провідних країнах Європи.

2.6 . Визначити роль волонтерських організацій у воєнний період.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. — Київ, 2021. 164 с.
3. Вашкович В.В., Манзюк В.В., Рошканюк В.М. Волонтерська діяльність у змісті соціальної функції держави : монографія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 200 с.
4. Волонтерська та благодійна допомога Збройним Силам України, іншим військовим формуванням. Законодавство, роз’яснення, зразки документів / за ред. В. В. Кочина. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 300 с.
5. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
6. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
7. Посібник волонтера / В. В. Вашкович, О.Ю. Василенко, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, В. В. Манзюк, В. М. Рошканюк. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 88 с.
8. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011р. № 1909-IX. Редакція від 01.01.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text
9. Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С. Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьєв В.В., Лащук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К: 2016.

Семінарське заняття 23. Механізми захисту українських біженців у країнах Європейського Союзу.

План

1. Політика щодо українських біженців в країнах Європи.
2. Статус тимчасового захисту українських біженців у країнах ЄС.
3. Правові механізми захисту українських біженців у ЄС.
4. Фінансова допомога українцям в ЄС: розмір та умови отримання.
5. Допомога українським біженцям міжнародною спільнотою: Польща, Словаччина, Чехія, Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія, Канада.

Основні поняття: мігранти, міграція, вимушена міграція, інтеграція мігрантів, міграційна безпека, управління міграційними потоками, нелегальна міграція, біженці, Європейський союз, тимчасовий захист.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. *Анотація наукової статті:* Бараняк І.Є. Вимушена міграція населення з України: соціально-демографічний профіль. Академічні візії. 2023. № 24. DOI: http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.10053549

2.2. *Анотація наукової статті:* Лібанова Е.М., Позняк О.В., Цимбал О.І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Демографія та соціальна економіка, 2022, №2(48), С. 37-57. DOI: https:/doi.org/10.15407/dse2022.02.037

2.4. Проаналізувати Європейську соціальну хартію як основний документ соціального захисту громадян ЄС.

2.5. Проаналізувати програми ЄС щодо підтримки повернення українців.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бараняк І.Є. Вимушена міграція населення з України: соціально-демографічний профіль. Академічні візії. 2023. № 24. URL: https://zenodo.org/records/10053549
2. Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, єдиного статусу для біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також щодо змісту наданого захисту (перероблена). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0095
3. Лібанова Е.М., Позняк О.В., Цимбал О.І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Демографія та соціальна економіка, 2022, №2(48), С. 37-57. URL: https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/view/108/83
4. Міграційні процеси та економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, 2022. 472 с.
5. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 391-414.
6. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. - Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.
7. Іващук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси : навчальний посібник / І. О. Іващук, Н. В. Стахова, М. А. Живко. – Тернопіль. : ЗУНУ. 2022. 204 с.

Модуль 3. Особливості професійної підготовки та практичної діяльності фахівців з соціального забезпечення.

Семінарське заняття 24. Особливості професійної підготовки фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

План

1. Стандарт вищої освіти України підготовки фахівців спеціальності 232 «Соціальне забезпечення».
2. Особливості освітньо-професійної програми «Соціальне інспектування» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 23 «Соціальна робота» спеціальність 232 «Соціальне забезпечення».
3. Навчальний план підготовки фахівця із соціального забезпечення.
4. Порядок формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти.
5. Головні функціональні обов'язки та правовий статус фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Основні поняття: освітній стандарт, професійна підготовка, професійна програма, навчальний план, формальна освіта, неформальна освіта, інформальна освіта, дуальна освіта, індивідуальна освітня траєкторія.

ІІ. Самостійна робота студента:

2.1. Написати есе на тему: «*Мій професійний вибір*».

Вимоги до есе: есе має бути до 2 сторінок А4, есе повинно розкривати:

- твої плани та очікування щодо обраної професії;
- яким ти бачиш свій розвиток в професії та перспективи самореалізації;
- який внесок ти зробиш своєю працею у розвиток країни.

2.2. Проаналізувати наукову діяльність професорсько-викладацького складу кафедри соціальної політики УДУ імені Михайла Драгоманова (від початку заснування кафедри 2012 рік по сьогоднішній день, як першу кафедру в Україні яка розпочала здійснювати підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю: Соціальна допомога/Соціальне забезпечення) та визначити їх внесок у розвиток науки (наявність навчальних посібників, інформаційних довідників, наукових публікацій) та у розвиток соціальної сфери (благодійна, спонсорська та меценатська діяльність, державні нагороди, подяки).

2.3. Розробити інформаційний буклет спеціальності 232 «Соціальне забезпечення» або записати відеоролик до 1 хвилини для *Telegram-каналу*.

2.6. Охарактеризувати функції інспектора з соціальної допомоги.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Мариніч О.М. Безперервна освіта як чинник забезпечення прогресу суспільства» Міжнародна науково-практична конференція «Соціальні та культурні Європейські Студії: соціальні інновації для України» - Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С.135-140. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41281/Marynich.pdf?sequence=1&isAllowed=y

2. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
3. Освітньо-професійна програма «Соціальне інспектування» URL: https://fssp.udu.edu.ua/osvita#opp-kafedry-sotsialnoi-polityky
4. Положення про порядок формування вибіркової частини робочих навчальних планів УДУ імені Михайла Драгоманова URL: https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-formuvannia-vybirkovoi-chastyny-robochykh-navchalnykh-planiv-udu-imeni-mykhaila-drahomanova
5. Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 212 с.
6. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 232 «Соціальне забезпечення». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 734. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-Sotsial.Zabezpech-bakalavr-VO.18.01.pdf

Семінарське заняття 25. Особливості професійної компетентності фахівця з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.

План

1. Поняття професійної компетентності в сучасній освітній парадигмі.
2. Професійні компетентності як основа освітніх стандартів майбутніх фахівців соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
3. Hard skills та Soft skills у структурі професійної компетентності: досвід та перспективи.
4. Стадії професійної майстерності фахівців у соціальній сфері (професійна підготовка, професійна адаптація, професіоналізація, професійна майстерність).
5. Роль менторства у формуванні професійних компетенцій у здобувачів вищої освіти спеціальності «Соціальне забезпечення» ОПП «Соціальне інспектування».

Основні поняття: компетентність, професійна компетентність, соціальна компетентність, компетенція, креативна компетентність, професійний розвиток, професійне зростання, професійна майстерність, hard skills, soft skills, ментор, менторство, наставник, менті.

ІІ. Круглий стіл на тему: «*Формування професійних компетентностей майбутніх фахівців з соціального забезпечення*»

ІІІ. Самостійна робота студентів:

3.1. Підготувати доповідь на тему: «*Розвиток soft skills у майбутніх фахівців з соціального забезпечення як основна вимога сучасного ринку праці*».

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Вступ до спеціальності: соціальна робота. Модуль 2 : навч. посіб. / Тимошенко Н. Є. - К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. 264 с.
2. Гребінник Л. Мовні практики за кордоном як один із шляхів формування «Soft skills» у сучасного фахівця. «Soft skills - невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 90 с.
3. Дроздова Ю. Концептуальні підходи до визначення «Soft skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. «Soft skills» - невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 90 с.
4. Е. Садовська, А. Ярошенко Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу : [монографія]. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 113 с.
5. Мариніч О.М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціального забезпечення в умовах неформальної освіти // МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ : збірник Матеріалів міжнародного форуму / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенка. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 231-234. URL:https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/45977/Marynich_248_251.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Основи професійної майстерності в соціальній сфері / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 206 с.
7. Soft skills – невід'ємні аспекти розвитку та формування конкурентоспроможності сучасних студентів: матеріали науково-практичного семінару (Умань, 12 травня 2022 р.) / [ред. кол. : Сафін О. Д. та ін.]. Умань, 2022. 53 с.

Семінарське заняття 26. Роль професійно значущих якостей фахівця з соціальної сфери/інспектора з соціальної допомоги у професійній діяльності.

План

1. Професійні якості фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
2. Особистісні якості майбутніх фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги їх провідні характеристики.
3. Морально-етичні якості фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
4. Відповідальність як професійно-значуща якість майбутнього фахівця соціальної сфери.

5. Професійні вимоги до фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

Основні поняття: професійні якості, особисті якості, здібності, професійна адаптація, відповідальність, толерантність, тактовність, гуманізм, справедливість, чесність, порядність, висока моральність.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Проаналізуйте «комплекс чеснот» Бенджаміна Франкліна та виділіть із запропонованого переліку чесноти, які вважаєте для себе найбільш актуальними (відповідь обґрунтуйте).

2.2. *Анотація наукової статті:* Патинок О.П. Соціальна відповідальність в професійній діяльності соціального інспектора // Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 150-165.

2.3. Назвіть та охарактеризуйте якості, що забезпечують успішність здійснення професійної діяльності фахівців з соціального забезпечення.

2.4. Складіть перелік якостей, що заважають ефективності професійної діяльності фахівців з соціального забезпечення.

2.5. Опишіть характеристики людини, які асоціюються з поняттям «гуманізм», «справедливість», «толерантність», «об'єктивність», «конфіденційність», «альтруїзм» і починаються з літери вертикального ряду і запишіть їх навпроти букв.

Наприклад:

Г – гуманний	Т – терплячий
У – уважний	О – обережний, оригінальний, особливий
М – моральний	Л – люб'язний, лояльний
А – активний	Е – ерудований
Н – ніжна, найвища	Р – розсудливий, рівний
І – інтелектуальний	А – акуратний, активний, авторитетний
З – здібний	Н – ненав'язливий, необхідний людям
М – милосердний	Т – тактовний
	Н – ніжний, незалежний
	І – ідеальний, ідейний
	С – стриманий
	Т – тактовний, товариський
	Ь

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Е. Садовська, А. Ярошенко Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу : [монографія]. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 113 с.
2. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

3. Основи професійної майстерності в соціальній сфері / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 206 с.
4. Патинок О.П. Становлення відповідальності як професійно-значущої якості майбутнього фахівця соціальної сфери: психологічний аспект. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. № 39, 2016. С. 65-72.
5. Патинок О.П. Соціальна відповідальність в професійній діяльності соціального інспектора // Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 150-165.
6. Патинок О.П., Мариніч О.М. Деонтологія: методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи студентів. К. : В-цтво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 51 с.
7. Сушик І.В. Етика та деонтологія соціального працівника: навч. посіб./ – Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 2020. 188 с.

Семінарське заняття 27. Морально-етичні аспекти у професійній діяльності інспектора з соціальної допомоги/фахівця з соціального забезпечення.

План

1. Особливості професійної етики та професійний обов'язок фахівця з соціального забезпечення.
2. Етичні принципи у професійній діяльності фахівця з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.
3. Морально-етичні та психологічні особливості роботи в системі соціального забезпечення.
4. Етичні категорії у діяльності інспектора з соціальної допомоги (етична свідомість, етичні відношення, етична дія та професійний обов'язок).
5. Основні вимоги та критерії поведінки і дії фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги в професійній діяльності.

Основні поняття: професійна етика, обов'язок фахівця, моральний обов'язок, моральна норма, етика, деонтологія, етична дилема, професійний обов'язок, етична свідомість, етична дія, емпатійність.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Охарактеризуйте основні принципи етикету фахівця з соціального забезпечення: принцип гуманізму, принцип доцільності дій, принцип краси поведінки, принцип урахування народних звичаїв і традицій.

2.2. Вкажіть документи в яких закріплюється система моральних норм, основні вимоги до поведінки фахівців у соціальній сфері.

2.3. Складіть етичний портрет фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

2.4. Візьміть інтерв'ю у працюючого фахівця з соціальної сфери з приводу того з якими суперечностями в професійній діяльності він/вона мали справу. З'ясуйте, як були вирішені ці суперечності, якщо – ні, то які наразі наслідки. *Відповідь оформіть як есе.*

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Калюжка Н. С. Етика професійного і ділового спілкування: навчально-методичний посібник. . – К.: ФОП Гуляєва В.М., 2022. 228 с.
2. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 1. С.70-85.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
4. Основи професійної майстерності в соціальній сфері / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 206 с.
5. Патинок О.П., Мариніч О.М. Деонтологія: методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи студентів. К. : В-цтво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 51 с.
6. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с.
7. Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів 2-го курсу / уклад. О. Гайдамачук. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024. 41 с.
8. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
9. Сушик І.В. Етика та деонтологія соціального працівника: навч. посіб./ – Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 2020. 188 с.

Семінарське заняття 28. Комунікативні уміння як складова професійної діяльності інспектора з соціальної допомоги.

План

1. Особливості професійного спілкування.
2. Культура професійного спілкування фахівців з соціального забезпечення.
3. Правила та методи переконання співбесідника: правило Гомера, правило Сократа.
4. Основні характеристики ділового спілкування (ділова бесіда, прийом відвідувачів, ділові сперечання, ділова розмова по телефону, ділові збори та наради).
5. Невербальні засоби спілкування.
6. Форми впливу на партнерів спілкування. Маніпуляція.

Основні поняття: комунікативні якості, комунікативні здібності, комунікативна компетентність, соціальне боягузтво, ефективність спілкування, культура слухання, культура мовлення, вербальна комунікація, невербальні засоби спілкування, електронне спілкування.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Записати 20 слів-паразитів, які ви щодня вживаєте: *наприклад: (блін, капець, о боже, е, тупо, типо…. кожен записує свої особисті слова).*

2.2. Визначити 10 психологічних бар'єрів які можуть виникати в професійному спілкуванні у молодих фахівців соціальної сфери.

2.3. Визначити найбільш типові помилки, які мають місце у мовленні фахівця соціального забезпечення.

2.4. Проаналізувати й описати особливості етичного спілкування фахівця з соціального забезпечення з клієнтами різної статі, віку, національності, релігійного віросповідання і т. ін.

2.5. Розробити правила телефонного етикету.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я. Ділове спілкування: Навчальний посібник. / За наук. ред. О. О. Авраменко. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2015. 160 с.
2. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В. В., Ажажа М.А. Етика ділового спілкування : Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2019. 312 с.
3. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньо професійною програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» спеціальності 231 Соціальна робота. Укл.: О.І. Боковець. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с.
4. Калюжка Н. С. Етика професійного і ділового спілкування: навчально методичний посібник. . – К.: ФОП Гуляєва В.М., 2022. 228 с.
5. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / А.В. Курова – Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
6. Кушнірюк В. Комунікативний етикет державного службовця. Навчальний посібник. Київ: ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2013. 184 с.
7. Мирошниченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.
8. Основи професійної майстерності в соціальній сфері / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 206 с.
9. Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів 2-го курсу / уклад. О. Гайдамачук. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024. 41 с.
10. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
11. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

12. Снітинський В., Завальницька Н., Брух О. Діловий етикет у міжнародному бізнесі: Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2020. 288 с.

Семінарське заняття 29. Основи консультування в соціальному забезпеченні.

План

1. Соціальне консультування. Види соціального консультування.
2. Бесіда як один із методів роботи консультанта.
3. Технологія проведення консультативної бесіди.
4. Форми і види консультативної допомоги.
5. Телефон довіри як форма і метод консультування.

Основні поняття: консультування, соціальне консультування, бесіда, інтерв'ю, емпатійність, телефон довіри.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Охарактеризуйте поняття «активне слухання», «рефлексивне слухання», «емпатійне слухання».

2.2. Проаналізуйте та опишіть основні принципи та навички консультування.

2.3. Визначіть основні принципи індивідуального консультування.

2.4. Розкрийте особливості роботи з агресивним клієнтом, з тривожним клієнтом, із клієнтом, який плаче, з клієнтом із захисними механізмами, з клієнтом в стані кризи.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Державний стандарт соціальної послуги консультування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text
2. Джуган Р.І., Новосад К.Я. Основи консультування у соціальній роботі: методичні рекомендації до курсу. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 45 с.
3. Методи соціального консультування. Портал освітньо-інформаційних послуг «Студентська консультація». URL: https://studcon.org/metody-socialnogo-konsultuvannya
4. Основи соціального консультування : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: К. О. Кулава. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2023. 44 с.
5. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.
6. Патинок О.П. Особливості консультування в системі соціального забезпечення. Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи: матеріали всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В. 2021 С. 89 – 93.
7. Суліцький В., Швед О. Консультування в соціальній роботі : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Вініченко», 2023. 240 с.

Семінарське заняття 30. Професійний імідж фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

План

1. Основні підходи до визначення поняття «імідж». Співвідношення понять імідж, образ, ідеал, маска, стереотип, репутація, статус, престиж.
2. Механізми формування професійного іміджу та престижу спеціальності «Соціальне забезпечення».
3. Психологічна структура професійного іміджу фахівців з соціального забезпечення.
4. Комунікація в побудові професійного іміджу.
5. Культура поведінки фахівців з соціального забезпечення.
6. Дослідження якостей, що визначають позитивний імідж соціального закладу.

Основні поняття: імідж, іміджологія, образ, ідеал, думка, репутація, авторитет, стереотип, професійні межі, діловий етикет, соціальний престиж, професійний престиж, візуальний імідж, соціальний імідж.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Заповнити Таблицю 17. Підходи до визначення поняття імідж.

Таблиця 17.

Дослідники	**Визначення іміджу**

2.2. Розробити макет візитівки фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.

2.3. Скласти лист самопрезентації (резюме).

2.4. Розкрийте особливості іміджу вашої професії в Україні та за кордоном.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Балла Е., Вотьканич М. Основи іміджелогії. Методичний посібник (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова і 24 література».). Ужгород, 2023. 52 с.
2. Болотова В.О., Ляшенко Н.О., Агаларова К.А. Іміджологія. Текст лекцій. Харків: НТУ «ХПІ», 2021. С. 5–39.
3. Бондаренко І. С. Іміджологія: Психологія іміджу: Навч.-метод. посібн. для студ. освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Реклама і зв’язки з громадськістю». – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 122 с.
4. Іміджологія. Соціокультурний вимір : навч. посіб. / В. П. Дячук. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 308 с.
5. Іміджологія: текст лекцій для студентів спеціальностей 054 «Соціологія», 061 «Журналістика» / В. О. Болотова, Н. О. Ляшенко, К. А. Агаларова – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 150 с.

6. Кравець Р.Е. Концептуальний простір поняття «професійний імідж» у наукових психолого-педагогічних дослідженнях. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 65, Т. 2. С. 53–57.
7. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
8. Настояща К. В. Практики самопрезентації в інтернет-просторі: форми і тенденції. Грані. Вип. 22. Т. 1. 2019. С. 20-28.
9. Шавкун І. Г. Формування іміджу організації : [навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент»] / І.Г. Шавкун, Я.С. Дибчинська. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 111 с.

Семінарське заняття 31. Проблеми професійного вигорання в системі «людина-людина».

План

1. Визначення змісту поняття «професійне вигорання», його причини та наслідки.
2. Стадії і симптоми емоційного вигорання фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
3. Принципи попередження синдрому «професійне вигорання».
4. Профілактика та подолання синдрому професійного вигорання у фахівців соціальної сфери.
5. Методи саморегуляції та релаксації для зменшення рівня стресу. Аутогенне тренування.

Основні поняття: професійне вигорання, емоційне вигорання, виснаження, хронічна втома, емоційна втома, тривога, стрес, шкода, напруження, резистенція, виснаження, аутогенне тренування, саморегуляція, релаксація, відновлення.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначіть основні чинники, що спричиняють можливість професійних деформацій та вигорання у фахівців соціальної сфери.

2.2. Скласти для себе програму дій, спрямовану на профілактику і попередження виникнення «вигорання» на індивідуальному рівні.

2.3. Підготувати вправи для розвитку саморегуляції, котрі можуть бути використані фахівцями соціальної сфери.

2.4. Прааналізувати способи емоційного відновлення.

2.5. Підготувати план «Організація робочого часу фахівця з соціального забезпечення/соціального інспектора».

2.6. Прочитати книгу Д. Карнегі. «*Як подолати неспокій і почати жити*». Корисний матеріал для молодих фахівців, які відчувають сильний стрес на роботі. Допомагає переосмислити свої цінності і сформувати нові. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Dale_Carnegie/Yak_podolaty_nespokii_i_pochaty_zhyty.pdf

ІІІ. Тренінг **«***Профілактика та подолання синдрому професійного вигорання фахівців соціальної сфери***».**

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Емоційне та професійне вигорання особистості: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія / уклад.: Л.С. Смокова. – Одеса : Бондаренко М.О., 2023. 28 с.
2. Карнегі Дейл. Як подолати неспокій і почати жити. / Пер. з англ. – К.: Компанія ОСМА, 2015. 272 с.
3. Когут О.О. Психологія стресостійкості особистості: Монографія. Кривий Ріг : Видавець Р. А. Козлов, 2021. 320 с
4. Профілактика синдрому «професійного вигорання» у працюючих в екстремальних умовах: Навчально-методичний посібник. / Олена Анатоліївна Мірошниченко. – Житомир : Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 156 с.
5. Перхайло Н. Попередження професійного вигоряння майбутніх працівників соціальної сфери. Педагогіка та психологія: збірник наукових праць. Харків. 2016. Вип. 55. С. 204–210.
6. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
7. Якимчук О. Психологічні особливості професійного вигорання особистості // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки. Вип. 16 (61), 2021. С. 110-119.

Модуль 4. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки.

Семінарське заняття 32. Категорії громадян та групи клієнтів яким надається соціальна допомога.

План

1. Сутність дефініції «вразливі групи населення».
2. Сім’я як категорія громадян яким призначається соціальне забезпечення.
3. Діти-сироти, діти позбавленні батьківського піклування, особам з їх числа віком до 23 років яким призначається соціальне забезпечення.
4. Соціальне забезпечення внутрішньо переміщених осіб з зони АТО, зони бойових дій, тимчасово окупованих територій.
5. Ветерани війни, учасники бойових дій, діти війни та особливості забезпечення їх соціальною допомогою.

Основні поняття: вразливість, життєві навички, криза, копінг-стратегії, складні життєві обставини, отримувачі соціальних послуг, вразливі групи населення, ризик соціальної вразливості, соціально незахищені люди.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Проаналізувати Закон України «Про соціальні послуги» від 17 січня 2019 року № 2671-VIII URL: https://ips.ligazakon.net/document/T192671 та визначити чинники, що можуть зумовити складні життєві обставини.

2.2. Охарактеризувати категорії громадян та груп – осіб, яким надається соціально-економічна підтримка держави.

Таблиця 18.

Категорії громадян, які отримують соціально-економічну підтримку держави	**Визначення категорії**	**Джерела/лінк**
сім'я	мала соціальна група, заснована на офіційному чи громадському шлюбі або кровному спорідненні, члени якої об'єднані сумісним проживанням і веденням домашнього господарства, виконання сімейних функцій, емоційними зв'язками та взаємними юридичними і моральними зобов'язаннями по відношенню одне одного, родинними традиціями	Енциклопедія для фахівців соціальної сфери/ За заг. ред. Проф. І.Д. Звєрєвої. – Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. – С.454-458.
дитина-сирота	це діти, у яких померли або загинули батьки.	
малозабезпечена сім'я		
багатодітна сім'я		
діти, позбавлені батьківського піклування		
особи із числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування		
діти-вихованці		
прийомні діти		
прийомні батьки		
неповнолітні батьки		
випускники закладів для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування		
безробітний		
ветеран війни		
учасник бойових дій		
учасники війни		
учасники ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС		
потерпілі від Чорнобильської катастрофи		

люди похилого віку		
безробітні		
люди з інвалідністю		
біженці		
мігранти		
сім'ї вимушених переселенців		

2.3. З'ясуйте, які соціальні послуги передбачені державою для вразливих категорій населення.

2.4. Визначити перелік обставин за якими призначається державна соціальна допомога сім'ям з дітьми.

2.5. Проаналізувати чинне законодавство України та визначити механізми соціального захисту та забезпечення громадян які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС.

2.6. Проаналізувати чинне законодавство України та поясніть, які категорії громадян мають право на державну соціальну допомогу, які не мають права на пенсію, особам з інвалідністю та на догляд за ними.

2.7. Обґрунтуйте зміст видів допомоги, які надаються учасникам бойових дій та членам їхніх сімей.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Актуальні питання соціальної роботи : навч. посіб. / О.М. Денисюк та ін. ; ред. кол.: О.В. Епель, Т.Л. Лях, І.В. Силантьєва. Ужгород : РІК-У, 2023. 420 с.
2. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
3. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
4. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T192671
5. Посібник із визначення потреб населення об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах / Практичні рекомендації — Київ, 2019.
6. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. - Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.
7. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
8. Теорія і практика соціального забезпечення в Україні та за кордоном : навчально-методичний посібник. / уклад. : О. І. Онипченко : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 173 с.

Семінарське заняття 33. Характеристика суб'єктів соціального забезпечення.

План

1. Соціальні установи та служби з обслуговування громадян, що потребують соціального забезпечення.
2. Територіальні центри соціального обслуговування населення України.
3. Центри соціальних служб України.
4. Типи навчально-виховних інтернатних закладів в Україні.
5. Центр реінтеграції бездомних громадян як заклад соціального захисту для бездомних громадян.
6. Громадські організації, служби різного спрямування з функціями надання соціальної, гуманітарної, благодійної допомоги громадянам.

Основні поняття: соціальні послуги, надавачі соціальних послуг, соціальне замовлення, соціальний заклад, соціальна установа, соціальна служба, заклад соціального обслуговування, бездомність, безпритульна особа, дитячий будинок сімейного типу.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити, які можуть надаватися соціальні послуги під час воєнного або надзвичайного стану екстрено (кризово) відповідно до Постанови КМУ № 560 від 07.05.2022 р.

2.2. Проаналізувати діяльність одного із Територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг) та надати характеристики зокрема: Положення територіального центру, структура територіального центру, структурні підрозділи, штатний розпис, основні завдання центру, перелік соціальних послуг які надає територіальний центр та хто має право на отримання соціальних послуг.

2.3. Охарактеризувати види дитячих будинків-інтернатів.

2.4. Проаналізувати діяльність соціального гуртожитку та умови перебування в ньому.

2.5. Охарактеризуйте цілі та сфери благодійної діяльності.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
2. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 368 с.
3. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам’янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 453-464.
4. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. - Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.

5. Соціальні заклади України : інформаційний довідник / упор. Н. В. Сухицька, К. В. Данилюк, О. М. Мариніч. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 187 с. електронне видання URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41300/Sotsialni%20zakladay%20Ukrainy.pdf?sequence=1&isAllowed=y
6. Теорія і практика соціального забезпечення в Україні та за кордоном : навчально-методичний посібник. / уклад. : О. І. Онипченко : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 173 с.

Семінарське заняття 34. Система державних органів та їх функції зі здійснення соціального забезпечення.

План

1. Повноваження Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України у сфері соціального захисту населення України.
2. Повноваження Міністерства соціальної політики України та його органів у сфері соціального забезпечення.
3. Діяльність установ Міністерства соціальної політики України щодо надання соціальних послуг безробітним.
4. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів.
5. Особливості фонду соціального захисту осіб з інвалідністю
6. Національна соціальна сервісна служба України.

Основні поняття: управління соціальною сферою, соціальна сфера, соціальна політика, соціальний захист, соціальна безпека, соціальне забезпечення, соціальні цілі, Національна соціальна сервісна служба України, Державна податкова служба України (ДПС),

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Опишіть основні завдання Міністерства соціальної політики.

2.2. Охарактеризуйте основні завдання Державної служби зайнятості.

2.3. Проаналізуйте та опишіть основні напрями діяльності, повноваження, завдання та основні функції Національної соціальної сервісної служби України. *Оформити у вигляді презентації.*

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
2. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
7. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам’янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.

3. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.
4. Положення про Національну соціальну сервісну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783 (зі змінами) URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/783-2020-%D0%BF
5. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
6. Соціальні заклади України : інформаційний довідник / упор. Н. В. Сухицька, К. В. Данилюк, О. М. Мариніч. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 187 с. електронне видання URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41300/Sotsialni%20zakladay%20Ukrainy.pdf?sequence=1&isAllowed=y
7. Теорія і практика соціального забезпечення в Україні та за кордоном : навчально-методичний посібник. / уклад. : О. І. Онипченко : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 173 с.

Семінарське заняття 35. Державні соціальні стандарти та соціальні гарантії в системі соціального забезпечення.

План

1. Принципи формування державних соціальних стандартів, соціальних норм і нормативів.
2. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт.
3. Класифікація соціальних нормативів.
4. Державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження.
5. Поняття і юридичне значення мінімальної заробітної плати.
6. Споживчий кошик як складова державних соціальних гарантій.

Основні поняття: добробут, прожитковий мінімум, споживчий кошик, продовольчий кошик, якість життя населення, соціальні норми, нормативи споживання, нормативи забезпечення, нормативи доходу, нормативи раціонального споживання, нормативи мінімального споживання, статистичні нормативи.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначити поняття «рівня забезпечення прожиткового мінімуму» та його значення при обчисленні розміру соціальних виплат.

2.2. Охарактеризувати склад споживчого кошика в Україні.

2.3. Проаналізувати та описати сфери застосування соціальних стандартів і нормативів та гарантії їх забезпечення:

- Державні соціальні стандарти у сфері доходів населення.
- Державні соціальні нормативи у сфері соціальних послуг.
- Державні соціальні нормативи у сфері житлово-комунального обслуговування.

- Державні соціальні нормативи у сферах транспортного обслуговування та електронних комунікацій.
- Державні соціальні нормативи у сфері у сфері охорони здоров'я.
- Державні соціальні нормативи у сфері забезпечення навчальними закладами.
- Державні соціальні нормативи у сфері культури.
- Державні соціальні нормативи надання послуг у сфері фізичної культури і спорту.
- Державні соціальні нормативи у сфері побутового обслуговування, торгівлі та громадського харчування.
- Гарантії забезпечення державних соціальних стандартів і нормативів.

2.4. Заповнити Таблицю 19. «***Мінімальний добовий набір продуктів харчування на прикладі жителя України та жителя Європейської країни***».

Таблиця 19.

Продукти	**Україна**	**Європейська країна (країна на вибір)**

2.5. Охарактеризуйте стандарти ООН у сфері соціального забезпечення.

2.6. Проаналізувати Європейські стандарти у сфері соціального забезпечення.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.
2. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
3. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.
4. Право соціального забезпечення [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» /уклад.: О. М. Потопахіна, Є. М. Корнеєва. – Одеса, 2023. 184 с.
5. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 2000 року № 48 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text
6. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
7. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник /О. В. Купенко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.

8. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

Семінарське заняття 36. Трудовий (страховий) стаж і вислуга років.

План

1. Поняття трудового стажу, його види та значення в праві соціального забезпечення.
2. Види трудового стажу: загальний, спеціальний, безперервний.
3. Докази трудового стажу.
4. Вислуга років, як особливий вид спеціального трудового стажу.
5. Порядок обчислення страхового стажу.
6. Порядок нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску.

Основні поняття: вислуга років, загальний трудовий стаж, нещасний випадок, професійне захворювання, страховий стаж, страхові внески, страхові кошти.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Здійснити порівняльно-правову характеристику поняття «вислуга років» і «трудовий стаж».

2.2. Розкрийте особливості набуття трудового стажу в Україні.

2.3. Проаналізуйте яка трудова діяльність зараховується до спеціального стажу.

2.4. З’ясуйте чи можна зараховувати роботу за сумісництвом до спеціального трудового стажу.

2.5. Розкрийте особливості призначення пенсії за вислугу років державним службовцям.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
2. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов’янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
3. Право соціального забезпечення. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 081 «Право», спеціалізації «Трудове права та правове забезпечення управлінської діяльності» денної форми навчання / Укл.: Рудик В.А. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. 164 с.
4. Право соціального забезпечення [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» /уклад.: О. М. Потопахіна, Є. М. Корнеєва. – Одеса, 2023. 184 с.
5. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. / В. В. Утвенко. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 248 с.

6. Теорія і практика соціального забезпечення в Україні та за кордоном : навчально-методичний посібник. / уклад. : О. І. Онипченко : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 173 с.

Семінарське заняття 37. Соціальні ризики як підстава виникнення у особи права на соціальне забезпечення.

План

1. Поняття, ознаки та види соціальних ризиків.
2. Втрата працездатності як соціальний ризик.
3. Поняття безробіття, часткового безробіття.
4. Втрата годувальника як соціальний ризик.
5. Поняття та порядок підтвердження малозабезпеченості.

Основні поняття: ризик, соціальний ризик, страховий випадок, безробіття, інвалідність, професійне захворювання, малозабезпеченість, малозабезпечена сім'я, середньомісячний сукупний дохід сім'ї.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Створити схему класифікації соціальних ризиків.

2.2. Охарактеризувати ознаки традиційних та не традиційних соціальних ризиків.

2.3. Дайте визначення страхового випадку та назвіть їх види.

2.4. Втрата працездатності внаслідок професійного захворювання та нещасного випадку на виробництві. Порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.

2.5. *Анотація наукової статті:* Власенко Р.В., Яценко Л.Д. Соціальні ризики України в умовах війни та повоєнного відновлення 2023 р. URL: https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-7-07-01/2023-7-07-01

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.
2. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В. Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 468 с.
3. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
4. Право соціального забезпечення України : метод. вказівки для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 231 «Соціальна робота» / Л. М. Дунаєва, А. Ф. Аблов. – Одеса : Одес. нац. ун-тет ім. І. І. Мечникова, 2021. 126 с.
5. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. / В. В. Утвенко. — Київ : ДП "Вид. дім "Персонал", 2018. 248 с.

6. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

Семінарське заняття 37. Державна політика у сфері пенсійного забезпечення в Україні.

План

1. Структура системи пенсійного забезпечення в Україні.
2. Види пенсійних систем в Україні.
3. Пенсії за віком у солідарній системі.
4. Пенсії по інвалідності: умови виходу та оформлення.
5. Пенсії у зв'язку з втратою годувальника: умови отримання та розмір виплати.
6. Накопичувальна пенсійна система в Україні.

Основні поняття: Пенсійний фонд України, пенсії, пенсіонер, довічна пенсія, одноразова виплата, заробітна плата, страховий стаж, пенсійний вік, персональна електронна облікова картка, страхувальники.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Визначіть основні закони якими регулюється пенсійне забезпечення в Україні.

2.2. Вкажіть види пенсії визначені у Законі України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

2.3. Назвіть категорії громадян, які мають право на призначення дострокової пенсії за віком.

2.4. Складіть перелік необхідних документів для призначення пенсії за віком, пенсія по інвалідності, пенсія у зв'язку з втратою годувальника, пенсія за вислугу років (*на вибір*) відповідно до *Порядку подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1.*

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15
3. Закон України «Про пенсійне забезпечення» URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12
4. Кучма О. Л. Пенсійне право України. Практикум. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 96 с.
5. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.

6. Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05
7. Право соціального забезпечення [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» /уклад.: О. М. Потопахіна, Є. М. Корнеєва. – Одеса, 2023. 184 с.
8. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. - Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.
9. Право соціального захисту : навч.-метод. посібник. / М.І. Боднарук, О.Я. Орловський, А.В. Бурка. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 184с.
10. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.

Семінарське заняття 38. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення.

План

1. Поняття та ознаки соціальних пільг.
2. Законодавство України про соціальні пільги.
3. Класифікація соціальних пільг.
4. Соціальні пільги для учасників бойових дій, людей з інвалідністю, багатодітних сімей, пенсіонерів та інших категорій населення.
5. Пільги для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною.

Основні поняття: пільга, соціальна пільга, соціальні послуги, субсидії, соціальний статус особи.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Заповнити таблицю 20. «*Нормативно-правові акти якими регулюється надання соціальних пільг в Україні*»

Таблиця 20.

Нормативно-правові акти українського законодавства/рік	**Аналіз актів законодавства України**	**Отримувачі соціальних пільг та підстава надання соціальних пільг**

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.2. Проаналізуйте та опишіть види соціальних пільг за змістом, зокрема: соціально-трудові пільги, медико-реабілітаційні пільги, житлово-побутові пільги, соціально-побутові пільги, пільги на оплату житлово-комунальних послуг, пільги у сфері транспортного обслуговування та ін.

2.3. Проаналізуйте чинне законодавство України та визначте пільги учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни.

2.4. З'ясуйте ефективність соціальних пільг як виду соціального захисту у сучасних умовах.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
2. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
3. Право соціального забезпечення України : метод. вказівки для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 231 «Соціальна робота» / Л. М. Дунаєва, А. Ф. Аблов. – Одеса : Одес. нац. ун-тет ім. І. І. Мечникова, 2021. 126 с.
4. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.
5. Право соціального забезпечення [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» /уклад.: О. М. Потопахіна, Є. М. Корнеєва. – Одеса, 2023. 184 с.
6. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
7. Соціальне страхування : навч. посібник / М.Г. Марич. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
8. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

Семінарське заняття 39. Система страхових допомог за законодавством України.

План

1. Поняття, ознаки та види страхових допомог.
2. Правове регулювання надання страхових допомог.
3. Допомога в разі тимчасової непрацездатності: поняття, умови призначення, суб'єкти, правові підстави та порядок призначення та виплати.
4. Допомога під час вагітності та пологів. Допомога у зв'язку з доглядом за дитиною.
5. Страхові допомоги у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням.

Основні поняття: соціальне страхування, загальнообов'язкове державне соціальне страхування, мінімальний страховий внесок, єдиний соціальний внесок (ЄСВ), нещасний випадок, професійне захворювання, страховий стаж, страхові кошти, страхові внески, застрахована особа, страхувальники.

ІІ. Самостійна робота студентів:

2.1. Заповнити Таблицю 21. *Наукові підходи до визначення поняття «соціальне страхування»*

Таблиця 21.

Дослідники/джерело	**Визначення**

2.2. Дайте загальну характеристику нормативно-правового забезпечення загальнообов'язкового державного соціального страхування в Україні.

2.3. Розкрити особливості матеріального забезпечення за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням на випадок безробіття.

2.4. Проаналізуйте Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI від 08.07.2010 р. (набрав чинності з 01.01.2011) і з'ясуйте правові та організаційні засади забезпечення збору та обліку єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, умови та порядок його нарахування і сплати та повноваження органу, що здійснює його збір та ведення обліку.

2.5. Визначіть порядок призначення допомоги у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, що спричинена нещасним випадком на виробництві або професійного захворювання.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.
2. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
3. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.
4. Право соціального захисту : навч.-метод. посібник. / М.І. Боднарук, О.Я. Орловський, А.В. Бурка. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 184с.
5. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.
6. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 1999 р. № 46-47. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text

7. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI (набрав чинності з 01.01.2011). URL: https://ips.ligazakon.net/document/T102464?an=5&ed=2024_01_29
8. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
9. Соціальне страхування : навч. посібник / М.Г. Марич. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
10. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.

VI. ПИТАННЯ ДО ПІДГОТОВКИ ТА СКЛАДАННЯ ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття соціального забезпечення, його функції, роль та значення в суспільстві.
2. Особливості філантропічного періоду в історії соціального забезпечення.
3. Соціальна допомога в державах Стародавнього Сходу (Єгипет, Вавилон, Індія, Китай).
4. Державне регулювання благодійності та опіки у Стародавній Греції.
5. Особливості практики допомоги в Стародавньому Римі.
6. Зародження християнських традицій благодійності.
7. Філософія християнського уявлення про милосердя: Василій Великий, Григорій Богослов, Іоанн Златоуст, Августин Блаженний.
8. Соціальна допомога у Західній Європі в період раннього (V–X століття) та класичного (XI–XV століття) середньовіччя.
9. Християнська церква як перший соціальний інститут допомоги в епоху середньовіччя.
10. Роль чернечих орденів у реалізації ідей милосердя і допомоги ближньому.
11. Формування механізмів допомоги у древніх слов'ян.
12. Культові форми допомоги та підтримки.
13. Общинно-родові давньослов'янські сакральні моделі допомоги (інститут старців, інститут вдів, інститут «приймачества»).
14. Господарські форми допомоги та взаємодопомоги.
15. Основні тенденції благодійності в Київській Русі.
16. Особливості християнської благодійності за правління князя Володимира Великого (з 980 по 1015 рр.).
17. Соціальна турбота та соціальний захист за правління Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха.
18. Відображення ідеології милосердя в пам'ятках давньоруської культури.
19. Філантропічні функції братств України та їх продовження в у братських школах XVI- XIX ст.
20. Доброчинність на українських землях в період козацької доби.

21. Благодійна та меценатська діяльність Б. Хмельницького, І. Мазепи, К. Розумовського.
22. Становлення і розвиток державної благодійності в Західній Європі XVI – першій половині XVIII ст.
23. Міська система допомоги, що склалася в епоху Середньовіччя в Європі.
24. Зародження міських статутів про бідних, становлення міської податкової системи і соціальної допомоги на муніципальному рівні. Криза громадського піклування в XVI ст.
25. Заходи проти розповсюдження професійного жебрацтва в середньовічній Європі.
26. Основні тенденції соціального забезпечення і підтримки в Західній Європі і США кінця XVIII – XX ст.
27. Вплив епохи Просвіти в Європі на реформування системи піклування.
28. «Карцерна» система благодійності в Європі XIX ст.
29. Основні напрямки роботи земств у галузі допомоги населенню.
30. Європейські моделі соціальної допомоги XX ст.
31. Меценатство та благодійна діяльність українських родин: Галаганів, Терещенків, Тарновських.
32. Благодійна та меценатська діяльність М. Дегтярова, Є. Чикаленко, І. Фундуклея, Т. Рильського, Т. Ханенка.
33. Приватна і громадська благодійність в Україні в XVIII-XX ст.
34. Соціальний захист з другої половини XIX століття до 1917 року.
35. Соціальне забезпечення і соціальне страхування в СРСР з 1917 - 1991 рр.
36. Розвиток системи соціальної допомоги в незалежній Україні.
37. Бідність в Україні як проблема соціальної політики.
38. Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року.
39. Соціальна допомога та соціальна підтримка в умовах воєнного стану.
40. Поняття волонтерства та його розвиток у світі та в Україні.
41. Роль волонтерських організацій у воєнний період в Україні.
42. Волонтерська діяльність при наданні соціальних послуг.
43. Волонтерська та благодійна допомога Збройним Силам України.
44. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей.
45. Грошове забезпечення військовослужбовців.
46. Порядок надання допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам.
47. Механізми захисту українських біженців у країнах Європейського Союзу.
48. Допомога українським біженцям міжнародною спільнотою.
49. Особливості професійної підготовки фахівців з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.
50. Головні функціональні обов’язки та правовий статус фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
51. Особливості професійної компетентності фахівців з соціального забезпечення/ інспектора з соціальної допомоги.

52. Hard skills та Soft skills у структурі професійної компетентності: досвід та перспективи.
53. Роль менторства у формуванні професійних компетенцій у здобувачів вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення».
54. Роль професійно значущих якостей фахівця з соціальної сфери/інспектора з соціальної допомоги у професійній діяльності.
55. Відповідальність як професійно-значуща якість майбутнього фахівця соціальної сфери.
56. Професійні вимоги до фахівців з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
57. Морально-етичні аспекти у професійній діяльності інспектора з соціальної допомоги/фахівця з соціального забезпечення.
58. Комунікативні уміння як складова професійної діяльності інспектора з соціальної допомоги.
59. Культура професійного спілкування фахівців з соціального забезпечення.
60. Основи консультування в соціальному забезпеченні.
61. Соціальне консультування. Види соціального консультування.
62. Бесіда як один із методів роботи консультанта.
63. Професійний імідж фахівця з соціального забезпечення/інспектора з соціальної допомоги.
64. Механізми формування професійного іміджу та престижу спеціальності 232 «Соціальне забезпечення».
65. Проблеми професійного вигорання в системі «людина-людина».
66. Профілактика та подолання синдрому професійного вигорання у фахівців соціальної сфери.
67. Категорії громадян та групи клієнтів яким надається соціальна допомога.
68. Соціальні установи та служби з обслуговування громадян, що потребують соціального забезпечення.
69. Система державних органів та їх функції зі здійснення соціального забезпечення.
70. Повноваження Міністерства соціальної політики України та його органів у сфері соціального забезпечення.
71. Основні функції Пенсійного фонду України та його регіональних органів.
72. Основні напрями діяльності, завдання та функції Національної соціальної сервісної служби України.
73. Поняття та класифікація державних соціальних стандартів та державних соціальних гарантій.
74. Державні соціальні гарантії, порядок їх визначення та затвердження.
75. Прожитковий мінімум як базовий державний соціальний стандарт.
76. Споживчий кошик як складова державних соціальних гарантій.
77. Поняття трудового стажу, його види та значення в праві соціального забезпечення.
78. Вислуга років, як особливий вид спеціального трудового стажу.

79. Соціальні ризики як підстава виникнення у особи права на соціальне забезпечення.
80. Втрата працездатності як соціальний ризик.
81. Система пенсійного забезпечення в Україні.
82. Охарактеризувати структуру пенсійного забезпечення в Україні.
83. Види пенсійних систем в Україні.
84. Накопичувальна пенсійна система в Україні.
85. Соціальні пільги в Україні.
86. Види та ознаки соціальних пільг.
87. Пільги для учасників бойових дій.
88. Пільги для осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною.
89. Поняття, ознаки та види страхових допомог.
90. Страхові допомоги у зв'язку з нещасним випадком на виробництві та професійним захворюванням.

VII. КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Форми і методи поточного контролю.

Методи поточного контролю: словесні (усне опитування), практичні (письмове опитування, розв'язання проблемних ситуацій), методи самостійної роботи (словникова робота, конспектування першоджерел, анотування літератури, захист доповідей).

Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи (комплекс тестових завдань та теоретичних питань). Модульний контроль проводиться шляхом виконання тестових завдань на платформі Moodle URL: https://moodle.udu.edu.ua/course/view.php?id=5096

Тестові завдання

1. Соціальне забезпечення – це?
   a) це система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві та ін.)
   b) це система заходів з матеріального забезпечення за рахунок державного та місцевого бюджетів та інших джерел фінансування громадян, які не набули з різних причин юридичного права на пенсії та інші види допомог, але потребують соціальної допомоги і не можуть самостійно вийти зі скрутного становища
   c) це комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення й узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад

2. Система заходів з матеріального забезпечення за рахунок державного та місцевого бюджетів та інших джерел фінансування громадян, які не набули з різних причин юридичного права на пенсії та інші види допомог, але потребують соціальної допомоги і не можуть самостійно вийти зі скрутного становища – це?
    a) соціальне забезпечення
    b) соціальна підтримка
    c) соціальна політика
    d) соціальна робота
    e) соціальний менеджмент
3. Соціальна політика – це?
    a) це система заходів з матеріального забезпечення за рахунок державного та місцевого бюджетів та інших джерел фінансування громадян, які не набули з різних причин юридичного права на пенсії та інші види допомог, але потребують соціальної допомоги і не можуть самостійно вийти зі скрутного становища
    b) це комплекс заходів державного та недержавного характеру, спрямованих на виявлення, задоволення й узгодження потреб та інтересів громадян, соціальних груп, територіальних громад
    c) це система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві та ін.)
4. Мета державної політики у сфері соціальної підтримки населення на сьогодні спрямована на:
    a) пом’якшення негативних наслідків бідності, зниження соціальної нерівності і запобігання соціального утриманства
    b) підвищення ефективності соціальних допомог і надання інших форм допомоги малозабезпеченим сім’ям на основі принципу адресності
    c) розширення ринку і підвищення якості соціальних послуг, що надаються, з метою забезпечення свободи вибору громадян, які користуються безкоштовними або субсидійованими соціальними послугами
    d) всі відповіді правильні
5. Основні напрями діяльності держави у сфері соціального забезпечення є:
    a) забезпечення прожиткового мінімуму
    b) боротьба з бідністю, надання адресної допомоги
    c) гарантія мінімуму заробітної платні та регулювання доходів населення загалом
    d) забезпечення соціального захисту учасників АТО та переселенців із зони бойових дій
    e) створення екологічного та соціально безпечних умов життя
    f) всі відповіді правильні

6. Засновником системи державного соціального забезпечення вважається:
    a) німецький канцлер Отто фон Бісмарк
    b) британський економіст лорд Вільям Беверідж
    c) Маргарет Тетчер
7. Розрізняють наступні функції соціального забезпечення, що зумовлені цільовим призначенням напрями впливу на суспільство, а саме:
    a) економічна, соціальна, політична, духовно-ідеологічна, сімейно-побутова
    b) економічна, соціальна, політична, духовно-ідеологічна, демографічна
8. Історичні знання процесу становлення та розвитку соціального забезпечення та піклування базується на принципах:
    a) історизму, логічного взаємозв'язку, науковості (об'єктивності)
    b) гуманності, альтруїзму, благодійності
    c) соціальні відносини, соціальну діяльність, наукова парадигма
9. Соціально значуща обставина об'єктивного характеру з настанням якої громадяни та члени їх сімей не здатні самостійно себе утримувати, а тому потребують додаткового матеріального захисту з боку держави називається?
    a) соціальний ризик
    b) непрацездатність
    c) інвалідність
    d) нещасний випадок
10. Назвіть соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати як джерела існування:
    a) безробіття
    b) інвалідність
    c) відсутність трудової книжки
    d) відсутність досвіду
    e) старість
11. Обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть – це?
    a) хвороба
    b) інвалідність
    c) нещасний випадок на виробництві
    d) безробіття
12. Освітньо-професійна програма навчання, яку опановує здобувач вищої освіти, мета якої підготувати конкурентоспроможного фахівця соціального забезпечення на основі комплексного підходу до розуміння проблем соціального інспектування, усвідомлення інституційних та процесуальних складових здійснення соціальної допомоги, засвоєння практики соціального захисту населення України з акцентом на європейський досвід:

a) освітньо-професійна програма «Соціальне інспектування»
b) освітньо-професійна програма «Соціальне забезпечення»
c) освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

13. Історія соціальної допомоги як навчальна дисципліна вивчає:
a) ретроспективне становлення та розвиток систем соціального виховання, соціального захисту, соціальної підтримки людей усіх вікових груп, категорій та соціальної допомоги тим, що потребують, від найдавніших часів і до наших днів
b) процес виникнення, становлення та розвиток основних соціальних категорій (соціальне виховання, соціальна освіта, соціальна підтримка, соціальний захист)
c) процес виникнення, становлення і розвиток основних соціально-педагогічних систем, також унікального досвіду соціально-виховної практики та процесу соціального забезпечення

14. В Україні існують такі форми соціального забезпечення:
a) обов'язкове державне пенсійне страхування;
b) обов'язкове державне соціальне страхування працівників підприємств, установ і організацій незалежно від форм власності;
c) соціальне забезпечення за рахунок прямих асигнувань з Державного бюджету України;
d) забезпечення за рахунок коштів соціальних фондів підприємств, творчих об'єднань, благодійних організацій і приватних добровільних внесків громадян;
e) утримання непрацездатних громадян у державних, комунальних та інших установах соціального призначення;
f) адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, непрацездатним громадянам за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів;
g) недержавне пенсійне забезпечення громадян згідно з угодами працівників з роботодавцями, недержавними фондами, приватними пенсійними системами
h) всі відповіді правильні

15. Найдавніші форми допомоги та взаємодопомоги у слов'янських общинах:
a) сакральні моделі допомоги
b) культові, общинно-родові, господарські
c) помочі

16. Специфічна каста людей, що живе милостинею:
a) жебрак
b) безхатченко
c) немічний

17. В епоху середньовіччя найбільш активними учасниками допомоги стають спільноти людей, які добровільно прирікають себе на безшлюбність і зречення від усіх благ світу називають:
a) чернечі ордени

b) парафії
c) монастирі

18. Перший письмовий руський звід законів, що нараховував 37 розділів, і крім статей кримінального характеру мав статті соціального змісту має назву:
    a) «Стоглав»
    b) «Руська Правда»
    c) «Домострой»
19. Досліджуючи княжу систему підтримки як доброчинність у контексті християнських уявлень про сутність милосердя можемо стверджувати, що «ніщелюбіє» князів було:
    a) державним обов'язком
    b) носило благодійний, добровільний характер
    c) обов'язком церкви
20. Благодійна діяльність українських братств відображалася у:
    a) відкритті та утриманні шпиталів, відкритті шкіл
    b) відкритті парків, скверів
    c) відкритті музеїв
21. Індивід, що зберігає хоча б неповну самосвідомість і в змозі хоч і обмежено, під керівництвом інших осіб брати участь в усунені своїх життєвих утруднень, виступає діючою, активною особою в здійснені цієї допомоги, її оцінці і відповідній корекції. В такому контексті він виступає як:
    a) замовник/споживач соціальних послуг
    b) суб'єкт соціальних послуг
    c) надавач соціальних послуг
22. Клієнт може бути індивідуальним або груповим (сім'я, шкільний клас, групи осіб з інвалідністю тощо):
    a) так
    b) ні
23. Особі, якій надається допомога кваліфікованим фахівцем з соціального забезпечення називають:
    a) пацієнтом
    b) потерпілим
    c) клієнтом
    d) об'єктом
24. Об'єктами соціальної допомоги, виступають різні групи людей, які відчувають труднощі при вирішенні постаючи перед ними проблем. Іншими словами, об'єкт цей вкрай неоднорідний: ним може бути не тільки «бомж», «жебрак», «безхатченко» який внаслідок свого способу життя майже втратив людську подобу, але і цілком респектабельна людина, що страждає від самотності.
    a) Так
    b) Ні

25. Особи з інвалідністю, діти, люди похилого віку, багатодітні сім'ї та інші, які є об'єктами соціальної допомоги і в силу різних причин не в змозі забезпечити своє нормальне функціонування у суспільстві, відносяться до групи:
    a) соціально-незахищені групи
    b) маргінальні групи
    c) групи з відхиленням у поведінці
26. Особи хворі на алкоголізм та наркоманію, особи з дезадаптованою і кримінальною поведінкою, правопорушники та інші особи з поведінкою, що відхиляється, відносяться до групи:
    a) групи з відхиленням у поведінці
    b) групи адресної допомоги
    c) маргінальні групи
    d) групи «маштабності»
27. Чи можуть виступати суб'єктами соціальної допомоги, релігійні організації і конфесії, що здійснюють благодійну допомогу і підтримку людей у скрутних умовах
    a) Так
    b) Ні
28. Чи завжди людина може виступати суб'єктом?
    a) Так
    b) Ні
29. Суб'єкти соціальної допомоги – є:
    a) люди та організації, які ведуть соціальну діяльність і керують нею
    b) отримувачі соціальних послуг
    c) споживачі соціальних послуг
    d) пацієнти
30. Люди-професіонали, що навчають цієї професії, формують знання, уміння і навички, а також ті, хто сприяє закріпленню знань, умінь з соціального забезпечення (викладачі, практичні працівники), належать до групи:
    a) об'єктів соціальної допомоги
    b) суб'єктів соціальної допомоги
    c) клієнти соціальної допомоги
31. Дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають, називаються
    a) соціальні послуги
    b) соціальне обслуговування
    c) адресна допомога
32. Обставини, що негативно впливають на життя, стан здоров'я та розвиток особи, функціонування сім'ї, які особа/сім'я не може подолати самостійно називають
    a) складні життєві обставини (СЖО)
    b) тимчасові обставини

c) індивідуальні обставини
d) сімейні обставини

33. Благодійність як форма соціальної допомоги спрямована на:
a) виховання культури благодійності
b) надання соціальної та матеріальної допомоги нужденним
c) вищий прояв людського співчуття

34. Суб'єктами соціальної допомоги виступають:
a) соціальні державні та недержавні установи; інститути, установи та органи влади; територіальні центри соціальної допомоги сім'ї і дітям; соціально-реабілітаційні центри для неповнолітніх
b) малозабезпечені сім'ї, люди з інвалідністю, діти сироти, малозабезпечені, безробітні

35. Подаяння у вигляді грошей чи інших матеріальних засобів нужденним називають:
a) милосердя
b) милостиня
c) доброчинність

36. Благодійний вклад фізичною особою (у вигляді надання майна, результатів інтелектуальної діяльності, надання послуг, проведення робіт) у діяльність іншої юридичної особи, який вимагає договору та обов'язкової відповідної реакції благоотримувача називають:
a) благодійність
b) спонсорство
c) меценатство

37. Специфічна каста людей, що живе милостинею:
a) жебрак
b) безхатченко
c) «немічний»

38. Перший письмовий руський звід законів, що нараховував 37 розділів, і крім статей кримінального характеру мав статті соціального змісту має назву:
a) «Стоглав»
b) «Руська Правда»
c) «Домострой»

39. Княгиня, що заснувала першу лікарню у Києві, в якій доглядати хворих було доручено жінкам:
a) Княгиня Ольга
b) Анна Всеволодівна
c) Княгиня Марія

40. Встановив давати десятину із всього майна для бідних, сиріт, немічних, перестарілих, а також для допомоги багатодітним і тим, у яких майно було знищено вогнем, і нарешті, для полегшення потреб всіх знедолених:
a) Князь Володимир
b) Князь Ярослав Мудрий
c) Володимир Мономах

41. Князь який опікувався школами, бібліотеками, а також заснував сирітське училище, в якому щорічно брали на повний пансіон понад 300 підлітків:
    a) Князь Ярослав Мудрий
    b) Князь Володимир
    c) Володимир Мономах
42. Княгиня, яка відкрила в Києві і містила на власні кошти жіноче училище для всіх станів:
    a) Княгиня Ярослава
    b) Княгиня Ольга
    c) Княгиня Анна
43. Князь який роздав всі свої статки убогим, а сам помер у злиднях:
    a) Андрій Боголюбський
    b) Князь Роман Мстиславич
    c) Дмитро Донський
44. Фундатор лікарняної справи на Русі, який у 1091 побудував для бідних і сиріт лікарні, призначив для них медиків. У цих закладах надавалась безкоштовна допомога.
    a) Єфрем Переяславський
    b) Ярослав Володимирович
    c) Феодосій Печерський
45. Найдавнішим братством в Україні вважається:
    a) Київське братство
    b) Луцьке братство
    c) Львівське Успенське
46. Фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги – це?
    a) волонтер
    b) меценат
    c) спонсор
47. Найвагомішим мотивом до волонтерської діяльності є?
    a) прибутковість
    b) альтруїзм
    c) власні цілі
48. Загальна Декларація про волонтерську діяльність прийнята?
    a) прийнята 1990 р. міжнародною радою директорів Міжнародної Асоціації Волонтерських Зусиль
    b) прийнята 1991 р. міжнародною радою директорів Міжнародної Асоціації Волонтерських Зусиль
    c) прийнята 1995 р. міжнародною радою директорів Міжнародної Асоціації Волонтерських Зусиль
49. Доброволець, громадянин, що бере участь у вирішенні соціально значимих проблем у формі безоплатної праці; основу функціонування громадських організацій, форму громадянської активності населення; національну ідею милосердя та благодійності є?

a) волонтером
b) меценатом
c) спонсором

50. Волонтерський рух – це?
    a) благодійність, що здійснюється фізичними особами на засадах прибуткової діяльності, за заробітну платню, просування по службі, заради добробуту й процвітання спільнот і суспільства загалом
    b) доброчинна робота, яка здійснюється фізичними особами на засадах неприбуткової діяльності, без заробітної плати, без просування по службі, заради добробуту та процвітання спільнот та суспільства в цілому
51. Принципи на яких ґрунтується волонтерська діяльність:
    a) принципах добровільності, неприбутковості, законності, рівності, гуманності, безоплатності
    b) принципах системності, прибутковості, законності, толерантності, емпатійність
    c) принципах структурності, системності, законності, прибутковості, гуманності
52. Волонтерська діяльність – це?
    a) добровільна, політично спрямована, прибуткова діяльність, що здійснюється добровольцями шляхом надання волонтерської допомоги
    b) добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги
    c) добровільна, економічно спрямована, прибуткова діяльність, що здійснюється волонтерами шляхом надання гуманітарної допомоги
53. Роком виникнення волонтерського руху у світі вважається:
    a) 1859 р.
    b) 1869 р.
    c) 1895 р.
54. Громадянин України, який постійно проживає в Україні, якого змусили або який самостійно покинув місце свого проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, масових порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру, який залишився в межах України - це?
    a) внутрішньо переміщена особа
    b) біженці
    c) переселенці
55. Моральна норма фахівців соціальної сфери, що характеризується нерозголошенням інформації, довіреної йому клієнтом про себе чи про іншу людину:
    a) гуманізм
    b) толерантність

c) конфіденційність

56. Моральний принцип, який полягає в безкорисливому служінні іншим людям, готовність жертвувати для їх блага особистими інтересами називається:
    a) філантропія
    b) альтруїзм
    c) добровільність
57. Емоційно-почуттєвий відгук на страждання іншої людини, що характеризує вищий прояв людського співчуття, об'єднуючи жалість, співпереживання з активною діяльною любов'ю до ближнього називають:
    a) спонсорство
    b) милосердя
    c) філантропія
58. Професійно важлива індивідуальна якість фахівців соціальної сфери, що відображається в здатності до співчуття, співпереживання, відчуття настрою людини, розуміння її внутрішнього світу це:
    a) чесність
    b) відповідальність
    c) емпатійність
59. Покладений на когось або взятий на себе обов'язок відповідати за певну ділянку роботи, справу, за чиїсь дії, вчинки, слова це:
    a) відповідальність
    b) конфіденційність
    c) альтруїзм
    d) толерантність
60. Головним внутрішнім стимулом праці в соціальній сфері є:
    a) альтруїстична мотивація
    b) фінансова мотивація
    c) зовнішня мотивація
    d) матеріальна мотивація
61. Морально-етична норма, що характеризується нерозголошенням інформації, довіреної йому клієнтом про себе чи про іншу людину, може бути порушена/розголошена у випадку якщо:
    a) якщо фахівцю соціальної сфери не приємний клієнт
    b) якщо інформація несе загрозу іншим людям
    c) якщо інформація недоречна
62. Професійна компетентність фахівців з соціальної сфери обумовлені сукупністю його професійних
    a) професійних знань, умінь, навичок, здібностей, якостей
    b) професійних обов'язків
    c) професійної посади
63. Термін «професійне вигорання» був введений в 70-х роках XX сторіччя науковцем:
    a) Дж. Фрейденбергом

b) К. Маслач
c) С. Джексон

64. Одними з перших науковців котрі досліджували феномен «професійне вигорання» та визначали професійне вигорання як синдром, що проявляється у *емоційному виснажені,* деперсоналізації, редукції професійних досягнень були:
    a) К. Маслач і С. Джексон
    b) Дж. Фрейденберг і К. Маслач
    c) Дж. Фрейденберг і С. Джексон
    a) Дж. Фрейденберг, К. Маслач і С. Джексон
65. Синдром, який розвивається на фоні хронічного стресу і призводить до загального виснаження організму працюючої людини називається:
    a) професійне вигорання
    b) професійна кваліфікація
    c) професійна програма
    d) професійна деформація
66. Професійне вигорання – це?
    a) це синдром, який розвивається на фоні хронічного стресу і призводить до загального виснаження організму людини
    b) це неусвідомлений процес психічної активності людини з побудови, підтримці та управління своєю довільною активністю, яка спрямована на досягнення цілей
    c) це метод психологічного розвантаження і зняття нервового навантаження шляхом частого повторення спеціальних оптимістично-мобілізуючих формул
67. Психологічна дезорієнтація особистості, що формується внаслідок постійного тиску внутрішніх та зовнішніх чинників професійної діяльності і призводить до формування специфічно-професійного типу особистості розуміють як
    b) синдром професійного вигорання
    c) синдром емоційного вигорання
    d) особистісна деструкція професіонала
    e) професійна деформація
68. Сукупність попереджувальних заходів, зорієнтованих на зниження ймовірності розвитку передумови та проявів професійного вигорання у фахівців соціальної сфери
    a) профілактика професійної деформації
    b) діагностика професійного вигорання
    c) менторинг у соціальній сфері
69. Синдром професійного вигорання розвивається у працюючої особи у системі «людина-людина»:
    a) внаслідок не виконання професійних обов’язків
    b) поступово, є результатом тривалого процесу
    c) настає раптово

70. Назвіть основні чинники, що спричиняють можливість професійних деформацій та вигорання у фахівців соціальної сфери.
    a) емоційне напруження
    b) часті конфлікти з отримувачами соціальних послуг
    c) низька заробітна плата
    d) незадоволення умовами праці
71. Назвіть метод, за допомогою якого можна частково або повністю позбутися фізичного та психічного напруження.
    a) саморегуляція
    b) релаксація
    c) аутогенне тренування
72. Релаксація – це?
    a) метод, за допомогою якого можна частково або повністю позбутися фізичного та психічного напруження
    b) синдром, який найчастіше проявляється у формуванні відчуття байдужості, емоційного виснаження, у розвитку негативного ставлення до клієнтів та колег, відчуття власної безсилості, непрофесійності
    c) процес, що формується внаслідок постійного тиску внутрішніх та зовнішніх чинників професійної діяльності і призводить до формування специфічно-професійного типу особистості
73. Назвіть різновид професійної деформації серед осіб, котрі внаслідок специфіки своєї професії тісно спілкуються з людьми.
    a) емоційне вигорання
    b) аутогенне тренування
    c) релаксація
74. Основні причини, що зумовлюють професійні деформації та професійне вигорання є:
    a) великі емоційні та фізичні навантаження на працівника, специфіка його діяльності, стереотипи професії, індивідуальні особливості особистості
    b) маленька заробітна плата
    c) не вміння виявляти та діагностувати прояви розвитку синдрому професійного вигорання у споживачів соціальних послуг
75. Професійне вигорання часто вважають не просто результатом некерованого стресу, але і його наслідком.
    a) так
    b) ні
76. Назвіть синдром, який найчастіше проявляється у формуванні відчуття байдужості, емоційного виснаження, у розвитку негативного ставлення до клієнтів та колег, відчуття власної безсилості, непрофесійності.
    a) синдром емоційного вигорання
    b) синдром соціального вигорання
    c) синдром економічного спаду

77. Дієві методики саморегуляції, котрі можуть бути використані фахівцями соціальної сфери для самовідновлення та набуття емоційної рівноваги.
    a) дихальні вправи (антистресове дихання), аутогенне тренування (застосування спеціальних словесних формул самонавіювання), фізичні вправи, рухи, гумор, сміх, короткочасне споглядання приємних пейзажів
    b) спостереження, дедукція, індукція, експеримент, моделювання, аналіз, анкетування, інтерв'ю
    c) менторинг, фасилітація, медіація
78. Особисті якості фахівця соціальної сфери такі як креативність, оптимізм, контактність, здатність до спілкування, орієнтація на компроміс та співробітництво в ході вирішення конфліктів, розуміння змісту діяльності і достатня вмотивованість праці та інші особистісні фактори, за даними психологічних досліджень значно знижують ризик *емоційного вигорання.*
    a) так
    b) ні
79. Аутогенне тренування – це?
    a) застосування спеціальних словесних формул самонавіювання, що дозволяють здійснювати вплив на деякі процеси людського організму
    b) фізичні вправи, рухи, сміх, гумор, споглядання приємних зображень
    c) відвідування спеціальних тренінгів, правильна організація дозвілля та здоровий спосіб життя, внормований сон
80. Саморегуляція – це?
    a) управління своїм емоційним станом, що досягається шляхом впливу людини на саму себе за допомогою слів, уяви, мисленнєвих образів ,управління м'язовим тонусом, диханням
    b) самонавіювання, самоосвіта, саморозвиток, самовдосконалення, саморозвиток
    c) психологічне співпереживання, емпатійність, вищий прояв людського співчуття
81. Сирітство – це?
    a) втрата особами у віці до 18 років, батьків внаслідок смерті
    b) невиконання батьками своїх функцій нагляду і виховання дитини і загроза повного розриву дитини та родини
    c) фактична відсутність соціально прийнятного житла, недостатність матеріальних можливостей, порушенням людського «мікросвіту», що проявляється в поневіряннях, бродяжництві, відсутності певних занять
82. До видів соціального забезпечення належать:
    a) соціальні виплати, пільги, послуги, надані непрацездатним громадянам безкоштовно чи на пільгових умовах за рахунок спеціальних джерел фінансування
    b) адресна соціальна допомога малозабезпеченим сім'ям, недержавна пенсія, одноразові або періодичні допомоги, соціальні умови

83. Подія, з настанням якої виникає право застрахованої особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України з окремих видів загальнообов'язкового державного соціального страхування:
    a) страховий випадок
    b) страховий ризик
    c) соціальний ризик
84. Соціальний ризик - це?
    a) це визначена законодавством ймовірність настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу з соціально значимих причин
    b) це передбачені законом конкретні складні життєві обставини, які зумовлюють виникнення, зміну чи припинення соціально-забезпечувальних відносин
    c) це події, що передбачені законом, які зумовлюють виникнення, зміну чи припинення соціальної стипендії, соціальної пенсії, компенсації
85. Прикладом часткової втрати працездатності є:
    a) старість
    b) інвалідність
    c) вагітність
86. Інвалідність – це?
    a) це стійкий розлад функцій організму, зумовлений захворюванням, наслідком травм або вродженим дефектом, який призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті
    b) це повна або часткова втрата здатності обслуговувати себе, самостійно пересуватись, орієнтуватись, спілкуватись, контролювати свою поведінку, вчитись, займатись трудовою діяльністю
    c) це неспроможність особи чи сім'ї з об'єктивних причин забезпечити середньомісячний сукупний дохід на рівні прожиткового мінімуму
87. Обмеження життєдіяльності – це?
    a) це стійкий розлад функцій організму, зумовлений захворюванням, наслідком травм або вродженим дефектом, який призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі і захисті
    b) це повна або часткова втрата здатності обслуговувати себе, самостійно пересуватись, орієнтуватись, спілкуватись, контролювати свою поведінку, вчитись, займатись трудовою діяльністю
    c) це фізична нездатність особи здійснювати трудову діяльність (хвороба, травма, вагітність та пологи)
88. Захворювання яке виникло внаслідок професійної діяльності застрахованого та зумовлене дією на організм виключно або переважно факторів виробництва, характерних для конкретної професії – це?
    a) трудове каліцтво

b) загальне захворювання
c) професійне захворювання
d) вроджені дефекти

89. Інвалідність вважається такою, що настала внаслідок трудового каліцтва, якщо нещасний випадок настав:
    a) по дорозі на роботу або з роботи
    b) під час відрядження
    c) під час виконання трудових обов'язків
    d) на території підприємства, організації, установи протягом робочого часу
    e) усі відповіді правильні
    f) усі відповіді не правильні
90. Малозабезпеченість – це?
    a) це неспроможність особи чи сім'ї з об'єктивних причин забезпечити середньомісячний сукупний дохід на рівні прожиткового мінімуму
    b) це повна або часткова втрата здатності обслуговувати себе, самостійно пересуватись, орієнтуватись, спілкуватись, контролювати свою поведінку, вчитись, займатись трудовою діяльністю
    c) це повна або часткова відсутність заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, особа готова та здатна приступити до роботи
91. Обчислення середньомісячного сукупного доходу проводиться з урахуванням всіх доходів отримувача з джерелами походження як в Україні, так і за її межами, зокрема:
    a) сплачені та отримані аліменти; допомога на поховання; грошове забезпечення військовослужбовців строкової служби; допомога у зв'язку із вагітністю та пологами; одноразова допомога потерпілому внаслідок нещасного випадку на виробництві;
    b) доходи у вигляді заробітної плати, пенсії, суми винагород та інших виплат, стипендії, дивіденди, виграшів, призів, грошові перекази отримані із-за кордону
92. До страхових випадків, із настанням яких надаються матеріальне забезпечення та соціальні послуги, належать:
    a) тимчасова непрацездатність, вагітність і пологи, безробіття, смерть годувальника
    b) тимчасово не отримання призначеної пенсії протягом 6 місяців
    c) у разі відсутності трудового (страхового) стажу
93. Право на пенсію за віком, в Україні, мають особи, які досягли віку 60 років та мають страховий стаж з 1 січня 2024 року по 31 грудня 2024 року:
    a) не менше 29 років
    b) не менше 30 років
    c) не меншу 31 року
    d) не менше 32 років

94. Особа, яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» отримує пенсію це?
    a) пенсіонер
    b) безробітний
    c) непрацездатні громадяни
    d) спортсмени
    e) роботодавці
95. Назвіть види державних пенсій у солідарній системі:
    a) за віком
    b) по інвалідності
    c) у разі втрати годувальника
    d) за вислугу років
    e) усі відповіді правильні
    f) усі відповіді не правильні
96. Виплата пенсій здійснюється з коштів:
    a) Державного бюджету України
    b) Пенсійного фонду України
    c) Міністерства соціальної політики України
    d) Національної соціальної сервісної служби
97. Одиницею обчислення страхового стажу є:
    a) один день
    b) один місяць
    c) один рік
98. Право на призначення пенсії за віком визначаються залежно від набутого страхового стажу при досягненні, передбаченого Законом України від 09.07.2003 року №1058 «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» віку: 60, 63 або 65 років.
    a) так
    b) ні
99. Якщо особа перебуває на повному державному утриманні у відповідній установі (закладі) їй виплачується % призначеної пенсії:
    a) 25%
    b) 50%
    c) 75%
100. Максимальний розмір пенсії з урахування надбавок, підвищень, додаткової пенсії, цільової грошової допомоги, пенсії за особливі заслуги перед Україною, індексації та інших доплат до пенсії, встановлено законодавством (крім доплати до надбавок окремим категорія осіб, які мають особливі заслуги перед Батьківщиною) для осіб, які втратили працездатність, не може перевищувати?
    a) вісім прожиткових мінімумів
    b) десяти прожиткових мінімумів
    c) дванадцяти прожиткових мінімумів

101. Хто підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню?
    a) особи, які є платниками страхових внесків до солідарної системи
    b) особи, які навчаються у вищих навчальних закладах за денною формую навчання
    c) особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України
    d) громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України
102. Хто має право на добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування?
    a) іноземці без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України
    b) громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України
    c) особи, які навчаються у вищих навчальних закладах за денною формую навчання
    d) особи, які навчаються в аспірантурі та докторантурі за денною формую навчання
    e) усі відповіді правильні
    f) усі відповіді не правильні
103. Безробітний – це особа віком від ___до ___ років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.
    a) особа віком від 15 до 65 років
    b) особа віком від 15 до 70 років
    c) особа віком від 16 до 70 років
    d) особа віком від 18 до 70 років
104. Молодий працівник – громадянин України віком до:
    a) до 25 років
    b) до 35 років
    c) до 38 років
    d) до 40 років
105. Працездатні особи – це особи, які проживають на території України і за станом здоров'я здатні до активної трудової діяльності, віком від:
    a) від 14 років
    b) від 16 років
    c) від 18 років
106. Зайнятість працівника на умовах робочого часу, меншого від норми часу, передбаченої законодавством, і може встановлюватися за договором між працівником і роботодавцем з оплатою праці пропорційно відпрацьованому часу або залежно від виробітку – це?
    a) повна зайнятість
    b) неповна зайнятість
    c) вільна зайнятість

107. Уповноваженим органом в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування є?
    a) Міністерство соціальної політики України
    b) Пенсійний фонд України
    c) Фонд соціального страхування в Україні
    d) Державна соціальна служба України
108. Обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасову або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням – це?
    a) пенсійне страхування
    b) страховий випадок
    c) страховий ризик
109. Страховий стаж – це?
    a) це період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню та сплачуються внески особою/роботодавцем на страхування
    b) це обставини, внаслідок яких громадяни та/або члени їх сімей можуть втратити тимчасову або назавжди засоби до існування і потребують матеріальної підтримки або соціальних послуг за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням
    c) це подія з настанням якої виникає право особи на отримання матеріального забезпечення або соціальних послуг, передбачених законами України про загальнообов'язкове соціальне страхування
110. Місяць страхового стажу зараховується за умови?
    a) виплати соціальної стипендії
    b) виплати мінімальної заробітної плати
    c) сплати мінімального страхового внеску
111. Мінімальний страховий внесок – сума єдиного внеску, що визначається розрахунково, як добуток мінімального розміру заробітної плати на розмір внеску, встановлений законом на місяць, за який нараховується?
    a) заробітна плата
    b) соціальні виплати
    c) житлові субсидії
    d) державні соціальні допомоги
112. Соціальна пільга – це?
    a) це законодавче звільнення (повне чи часткове) особи від виконання нею свого обов'язку або надання цих додаткових прав при настанні соціального ризику чи за наявності у такої особи значних заслуг перед державою, що пов'язані певними публічними подіями

b) це комплекс правових, економічних, освітніх, медичних, реабілітаційних та інших заходів, спрямованих на окремі соціальні групи, сім'ї чи індивідів, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують сторонньої допомоги, з метою поліпшення або відтворення їх життєдіяльності та повернення до повноцінного життя
c) це фінансова або інша підтримка, що надається державою за рахунок коштів бюджету, а також спеціальних фондів юридичними особами, місцевим державним органам

113. Правовою підставою надання соціальних пільг є:
a) настання соціального ризику за обставини, передбачених у законодавстві
b) наявність у особи особливих заслуг перед державою
c) усі відповіді правильні
d) усі відповіді не правильні

114. Виділяють такі категорії пільг, встановлених законодавством України:
a) медико-профілактичні; соціальне-обслуговування; матеріальна допомога; натуральна допомога; психологічні послуги;
b) медико-реабілітаційні; транспортні; соціально-побутові; пенсійні; соціально-трудові;
c) соціально-побутові; психологічні; пенсійні; транспортні; соціально-педагогічні; соціально-медичні; соціально-економічні; юридичні;

115. До соціальних послуг належать:
a) недержавна та державна пенсія
b) допомога у натуральному вигляді, а саме одержання харчування, технічних засобів пересування, протезування, працевлаштування громадян, що частково втратили працездатність, розміщення непрацездатних у будинках для старих та інвалідів тощо.
c) оплата житлово-комунальних послуг та проїзду в транспорті, санаторно-курортне, медичне обслуговування та лікування, професійна реабілітація інвалідів, допомога сім'ям з дітьми та ін.

116. Державні соціальні стандарти – це?
a) це встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій
b) це встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму
c) показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами

117. Державні соціальні гарантії – це?

a) це встановлені законами мінімальні розміри оплати праці, доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, які забезпечують рівень життя не нижчий від прожиткового мінімуму
b) показники необхідного споживання продуктів харчування, непродовольчих товарів і послуг та забезпечення освітніми, медичними, житлово-комунальними, соціально-культурними послугами
c) це встановлені законами та іншими нормативно-правовими актами соціальні норми і нормативи або їх комплекс, на базі яких визначаються рівні основних державних соціальних гарантій

118. До числа основних державних соціальних гарантій належать:
a) мінімальний розмір заробітної платні
b) мінімальний розмір пенсії за віком
c) неоподаткований мінімум доходів громадян
d) розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат
e) всі відповіді правильні

119. Прожитковий мінімум – це вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості.
a) так
b) ні

120. Трудовий (страховий) стаж – це?
a) це тривалість роботи та інших видів діяльності, з якими пов'язується право людини головним чином у сфері пенсійного забезпечення, саме страховий стаж впливає на нарахування пенсії
b) це загальна тривалість як трудової, так й іншої суспільно корисної діяльності особи, з якою законодавство України пов'язує певні правові наслідки в пенсійному забезпеченні
c) це тривалість останньої неперервної діяльності працівника на тому самому підприємстві, в установі, організації, в який може зараховуватися час попередньої роботи у визначеному порядку

121. Тривалість останньої безперервної діяльності працівника на тому самому підприємстві, в установі, організації, в який може зараховуватися час попередньої роботи у визначеному порядку це?
a) страховий стаж
b) безперервний трудовий стаж
c) вислуга років

122. Головним документом, який підтверджує трудовий стаж працівника є:
a) трудова книжка
b) пенсійне посвідчення
c) архівна довідка

123. Соціальний ризик — це?
    a) це тривалість останньої безперервної діяльності працівника на тому самому підприємстві, в установі, організації, в який може зараховуватися час попередньої роботи у визначеному порядку
    b) це визначена законодавчо ймовірність настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу з об'єктивних, соціально значущих причин, а також необхідності додаткових витрат
    c) це особливий вид спеціального стажу окремих категорій працівників, який передбачає пільгове пенсійне забезпечення у зв'язку з утратою професійної працездатності й виходом на пенсію до настання віку, який дає право на пенсію за віком
124. Непрацездатність — це?
    a) це визначена законодавчо ймовірність настання матеріальної незабезпеченості в результаті втрати заробітку або трудового доходу з об'єктивних, соціально значущих причин, а також необхідності додаткових витрат
    b) це стан здоров'я (функцій організму) людини, зумовлений захворюванням, травмою тощо, який унеможливлює виконання роботи визначеного обсягу, професії без шкоди для здоров'я
125. Вирізняють такі основні види соціальних ризиків:
    a) непрацездатність (постійна та тимчасова)
    b) безробіття (часткове безробіття)
    c) втрата годувальника (смерть)
    d) малозабезпеченість
    e) всі відповіді правильні
126. Стан здоров'я (функцій організму) людини, зумовлений захворюванням, травмою тощо, який унеможливлює виконання роботи визначеного обсягу, професії без шкоди для здоров'я – це?
    a) інвалідність
    b) непрацездатність
    c) обмеження життєдіяльності
127. Стійкий розлад функцій організму, зумовлений захворюванням, наслідком травм або вродженим дефектом, який призводить до обмеження життєдіяльності, до необхідності в соціальній допомозі та захисті – це?
    a) інвалідність
    b) обмеження життєдіяльності
    c) малозабезпеченість
128. Повна або часткова втрата здатності обслуговувати себе, самостійно пересуватися, орієнтуватися, спілкуватися, контролювати свою поведінку, вчитися, займатися трудовою діяльністю – це?
    a) настання пенсійного віку
    b) обмеження життєдіяльності
    c) тимчасова втрата працездатності

129. Пенсія — це одноразова або регулярна грошова виплата (у розрахунку на місяць), яка призначається у встановленому державою порядку як захід матеріального забезпечення певних категорій осіб за принципами пенсійного страхування, загальнолюдської солідарності та субсидування.
    a) так
    b) ні
130. Закон України “Про пенсійне забезпечення”, прийнятий Верховною Радою України” 5 листопада 1991 р., визначає такі види державних пенсій:
    a) за віком;
    b) по інвалідності;
    c) в разі втрати годувальника;
    d) за вислугу років, які він кваліфікує як трудові пенсії
    e) всі відповіді правильні
131. Пенсії по інвалідності — це щомісячні грошові виплати з Пенсійного фонду, які призначаються в разі настання інвалідності, коли особа повністю чи частково втратила працездатність.
    a) так
    b) ні
132. Соціальними пільгами є пільги, що?
    a) що надаються для життєзабезпечення громадян у зв’язку із зниженням рівня їх доходів нижче прожиткового мінімуму або втратою (зниженням) працездатності. Ці пільги належать до видів соціального забезпечення.
    b) вид адресної безготівкової державної допомоги, який надається громадянам для відшкодування витрат на оплату користування житлом або його утримання та комунальних послуг (водо-, тепло-, газопостачання, водовідведення, електроенергія, вивезення побутового сміття та рідких нечистот).
133. За змістом усі соціальні пільги можна поділити на:
    a) житлово-комунальні, медико-реабілітаційні, транспортні, соціально-побутові, пенсійні, соціально-трудові пільги;
    b) постійні, тимчасові, надзвичайні пільги;
    c) одноособові, сімейні, одноразові, щомісячні пільги
134. Правовою основою надання громадянам соціальних пільг є:
    a) настання соціального ризику за обставин, передбачених у законодавстві;
    b) наявність у особи особливих заслуг перед державою, пов’язаних з такими публічними подіями державного чи міжнародного значення, як воєнні дії, техногенні катастрофи, стихійні лиха тощо.
    c) всі відповіді правильні
135. За терміном надання соціальні пільги можна класифікувати на:
    a) щомісячні, сімейні, одноособові, одноразові пільги
    b) постійні, тимчасові, надзвичайні пільги
    c) одноразові, сімейні, постійні, тимчасові, щомісячні пільги

VIII. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ.

1. Усна відповідь:

3 бали - студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

2 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності.

1 бали - студент в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, допускає у відповіді суттєві неточності.

2. Доповнення/дискусія: 3 бали - доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми, 2 бали - доповнення змістовне, 1 бал - доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію.

3. Конспект першоджерел: 2 бали - студент опрацював необхідний текст із цитуванням та відповідними власними зауваженнями та поясненнями, 1 бал - студент законспектував текст без цитувань та пояснень

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	***Оцінка ECTS***	**Оцінка за національною шкалою**	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	***для заліку***
90 – 100	**A**	відмінно	зараховано
80-89	**B**	добре	
70-79	**C**		
65-69	**D**	задовільно	
60-64	**E**		
35-59	**FX**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Форми і методи підсумкового контролю <u>залік/екзамен</u>

У 1 семестрі залік

Успішність – 100 балів

поточна успішність – 100 балів

У 2 семестрі екзамен

Успішність – 100 балів

поточна успішність – 60 балів

екзамен – 40 балів

IX. ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ДЛЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Основні:

1. Авраменко О. О., Яковенко Л. В., Шийка В. Я. Ділове спілкування: Навчальний посібник. / За наук. ред. О. О. Авраменко. – Івано-Франківськ, «Лілея-НВ», – 2015. 160 с.
2. Балла Е., Вотьканич М. Основи іміджелогії. Методичний посібник (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньої програми «Українська мова і 24 література».). Ужгород, 2023. 52 с.
3. Бідність населення України: методологія, методика та практика аналізу / Е. М. Лібанова ; Нац. академія наук України, Ін-т демографії та соц. досліджень ім. М. В. Птухи. – Умань : Видавець "Сочінський М.М.", 2020. 456 с.
4. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
5. Бондаренко І. С. Іміджологія: Психологія іміджу: Навч.-метод. посібн. для студ. освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» напряму підготовки «Реклама і зв'язки з громадськістю». – Запоріжжя: ЗНУ, 2014. 122 с.
6. Вашкович В.В., Манзюк В.В., Рошканюк В.М. Волонтерська діяльність у змісті соціальної функції держави : монографія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. 200 с.
7. Волонтерська діяльність в Україні: соціально-правове дослідження: монографія / Павло Горінов, Ростислав Драпушко. Київ: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2022. 240 с.
8. Воронкова В.Г., Беліченко А.Г., Мельник В. В., Ажажа М.А. Етика ділового спілкування : Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2019. 312 с.
9. Вступ до спеціальності «Соціальне забезпечення»: навч. посібник /В.І. Докаш – Чернівці, Львів: Видавництво «Новий Світ – 2000», 2021. 352 с.
10. Вступ до спеціальності: соціальна робота. Модуль 2 : навч. посіб. / Тимошенко Н. Є. — К. : Київ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. 264 с.
11. Глазунов, С.В. Нариси з історії соціальної роботи [Текст]: навч. вид. / С.В.Глазунов. – Д.: РВВ ДНУ, 2015. 116 с.
12. Гребінник Л. Мовні практики за кордоном як один із шляхів формування «Soft skills» у сучасного фахівця. «Soft skills - невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 90 с.
13. Державний стандарт соціальної послуги консультування. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15#Text
14. Деякі питання виплати допомоги на проживання внутрішньо переміщеним особам : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2022 р. № 332. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/332-2022-%D0%BF#Text
15. Джуган Р.І., Новосад К.Я. Основи консультування у соціальній роботі: методичні рекомендації до курсу. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2022. 45 с.

16. Директива 2011/95/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 грудня 2011 року про стандарти кваліфікації громадян третіх країн або осіб без громадянства як бенефіціарів міжнародного захисту, єдиного статусу для біженців або осіб, які мають право на додатковий захист, а також щодо змісту наданого захисту (перероблена). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32011L0095

17. Дитячі притулки відомства установ імператриці Марії в Таврійській губернії (друга половина XIX – початок XX ст.) / А.М. Савочка // Історичний архів. Наукові студії: Зб. наук. пр. — Миколаїв: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. — Вип. 5. — С. 49-55. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

18. Ділове спілкування: навчально-методичний комплекс дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освітньо професійною програмою «Міжнародні соціальні проекти та волонтерська діяльність» спеціальності 231 Соціальна робота. Укл.: О.І. Боковець. К. : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 62 с.

19. Дроздова Ю. Концептуальні підходи до визначення «Soft skills» у сучасних освітніх та професійних моделях. «Soft skills» - невід'ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 90 с.

20. Е. Садовська, А. Ярошенко Формування професійної компетентності соціального працівника в умовах вищого навчального закладу : [монографія]. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 113 с.

21. Економічні основи соціального захисту: конспект лекцій / упорядник Андрій Мирославович Колосок. Луцьк : ПП «Поліграфія», 2023. 75 с.

22. Замашкіна О.Д. Історія соціальної роботи: навчально-методичні рекомендації на допомогу бакалаврам і магістрам вищих закладів освіти (за спеціальністю 231 Соціальна робота) – Ізмаїл, 2018. 181 с.

23. Іващук І. О., Стахова Н. В., Живко М. А. Міжнародні міграційні процеси : навчальний посібник / І. О. Іващук, Н. В. Стахова, М. А. Живко. – Тернопіль. : ЗУНУ. 2022. 204 с.

24. Іміджологія. Соціокультурний вимір : навч. посіб. / В. П. Дячук. – Київ : Видавництво Ліра-К, 2017. 308 с.

25. Імміграція та адвокація прав біженців і внутрішньо переміщених осіб : навчальний посібник / С. В. Кухтик, Ю. В. Деркаченко. – Харків, 2018. 396 с.

26. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій / Поліщук В.А., Янкович О.І. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. 256 с.

27. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / [уклад.: О. О. Кравченко, О. О. Матрос]. – Умань : РВЦ «Візаві», 2017. 117 с.

28. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. – Чернівці : ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2021. 198 с.

29. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.

30. Історія соціальної роботи: методичні рекомендації / уклад. І. Ф. Тімкін, В. М. Шевченко. – К.:НАУ, 2014. 59 с.
31. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. / А.О. Ярошенко, Т. В. Семигіна, Н.В. Сухицька. За ред. А.О. Ярошенко. – К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. - 289 с.
32. Кадикало О.І. Актуальні питання соціального захисту населення України в умовах воєнного стану. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. 2022. № 2. С. 10–14.
33. Калюжка Н. С. Етика професійного і ділового спілкування: навчально-методичний посібник. . – К.: ФОП Гуляєва В.М., 2022. 228 с.
34. Кваша О.С. (2018). Моделі соціальної політики країн ЄС у забезпеченні розвитку людського потенціалу в контексті поглиблення євроінтеграційного процесу. Регіональна економіка та управління, 4(22), 52–57. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/543495
35. Кравець Р.Е. Концептуальний простір поняття «професійний імідж» у наукових психолого-педагогічних дослідженнях. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2019. № 65, Т. 2. С. 53–57.
36. Кубіцький С.О. Технології соціально-педагогічної роботи в зарубіжних країнах: Навч. посіб. – 3-те вид. доп. і перероб. – К.: Міленіум, 2015. 300 с.
37. Курова А.В. Психологія спілкування: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти факультету психології, політології та соціології НУ «ОЮА») / А.В. Курова – Одеса: Фенікс, 2020. 79 с.
38. Кучерівська С.С. Фінансове забезпечення соціальної допомоги (у схемах і таблицях): навч. посіб. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 336 с.
39. Кучма О. Л. Пенсійне право України. Практикум. Київ: ФОП Маслаков, 2020. 96 с.
40. Лібанова Е.М., Позняк О.В., Цимбал О.І. Масштаби та наслідки вимушеної міграції населення України внаслідок збройної агресії Російської Федерації. Демографія та соціальна економіка, 2022, №2(48), С. 37-57. URL: https://ojs.dse.org.ua/index.php/dse/article/view/108/83
41. Літинська В.А. Особливості соціальної політики України в умовах воєнного стану. Економіка України. 2023. № 1 (734). С. 61-73. URL: http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001386929
42. Лукашевич М. П., Семигіна Т. В. Соціальна робота: теорія і практика: навч. посіб. К.: Каравела, 2018. 368 с.
43. Мариніч О.М. Безперервна освіта як чинник забезпечення прогресу суспільства» Міжнародна науково-практична конференція «Соціальні та культурні Європейські Студії: соціальні інновації для України» - Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С.135-140. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41281/Marynich.pdf?sequence=1&isAllowed=y

44. Мариніч О.М. Особливості філантропічного періоду в історії соціального забезпечення // Соціальний захист в дискурсі сучасних реалій : монографія / за заг. ред. А.О. Ярошенко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С.58-76. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/35071/Marynich.pdf?sequence=1&isAllowed=y

45. Мариніч О.М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців соціального забезпечення в умовах неформальної освіти // МОДЕРНІЗАЦІЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ГЛОБАЛЬНОМУ ВИМІРІ БЕЗПЕКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО СВІТУ: збірник Матеріалів міжнародного форуму / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенка. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 231-234. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/45977/Marynich_248_251.pdf?sequence=1&isAllowed=y

46. Миколюк С.М. Соціальна допомога та виплати в умовах воєнного стану. URL: http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/article/view/126/122

47. Мирошниченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.

48. Міграційні процеси та економічне зростання: теорія каузальності та практика ефективного управління: монографія. Державна установа «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів, 2022. 472 с.

49. Навчальний посібник «Теорії та історія соціальної роботи і соціального забезпечення» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 Соціальне забезпечення галузі знань 23 Соціальна робота. [Електронний ресурс] / укладачі Л.П. Мельник, Ю.В.Сербалюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. С. 391-414.

50. Навчально-методичні вказівки для студентів напряму підготовки 6.030101– соціологія / Укладач Л.О.Рощина – Донецьк: Донецький національний технічний університет, 2014. 144 с.

51. Настояща К. В. Практики самопрезентації в інтернет-просторі: форми і тенденції. Грані. Вип. 22. Т. 1. 2019. С. 20-28.

52. Омельченко С. О., Тернопільська В. І., Чернуха Н. М., Співак Я. О., Васильєва-Халатникова М. О., Бакуліна О. С., Костенко Д. В., Рутьян Л. І. Соціальна робота: реалії та виклики часу: навчально-методичний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. 219 с.

53. Освітньо-професійна програма «Соціальне інспектування» URL: https://fssp.udu.edu.ua/osvita#opp-kafedry-sotsialnoi-polityky

54. Основи професійної майстерності в соціальній сфері / автор-укладач Т. Л. Опалюк. – Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2021. 206 с.

55. Основи психологічної допомоги: теорія та практика психоконсультування : навч. посібник / В. Г. Панок, Я. В. Чаплак, Я. Ф. Андрєєва / за заг. ред. В.Г. Панка, І.М. Зварича. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 384 с.

56. Основи соціального консультування : методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: К. О. Кулава. – Одеса : ФОП Бондаренко М. О., 2023. 44 с.

57. Право соціального забезпечення : навч. посіб. [для здобувачів вищої освіти] / [Золотухіна Л. О., Бондар О. С., Калініченко З. Д. та ін.; кер. авт. кол. канд. юрид. наук, доц. Л. О. Золотухіна]. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019.

58. Патинок О.П. Особливості консультування в системі соціального забезпечення. Актуальні проблеми соціальної роботи: досвід і перспективи: матеріали всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В. 2021 С. 89 – 93.

59. Патинок О.П. Соціальна відповідальність в професійній діяльності соціального інспектора // Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. С. 150-165.

60. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року. URL: https://cutt.ly/eI8gcAC

61. Перхайло Н. Попередження професійного вигоряння майбутніх працівників соціальної сфери. Педагогіка та психологія: збірник наукових праць. Харків. 2016. Вип. 55. С. 204–210.

62. Плотніченко С. Р. Основи ділового етикету та протоколу [Текст] : навчальний посібник для здобувачів вищої освіти / С. Р. Плотніченко. – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2021. 200 с.

63. Положення про Національну соціальну сервісну службу України: постанова Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2020 р. № 783 (зі змінами) URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/783-2020-%D0%BF

64. Положення про порядок формування вибіркової частини робочих навчальних планів УДУ імені Михайла Драгоманова URL: https://udu.edu.ua/resursy/normatyvni-dokumenty/nakaz/polozhennia-pro-formuvannia-vybirkovoi-chastyny-robochykh-navchalnykh-planiv-udu-imeni-mykhaila-drahomanova

65. Порядок подання та оформлення документів для призначення (перерахунку) пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», затвердженого постановою правління Пенсійного фонду України від 25.11.2005 № 22-1. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1566-05

66. Посібник волонтера / В. В. Вашкович, О.Ю. Василенко, Т. О. Карабін, Я. В. Лазур, В. В. Манзюк, В. М. Рошканюк. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 88 с.

67. Право соціального забезпечення [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації до практичних занять з навчальної дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спеціальності 081 «Право» /уклад.: О. М. Потопахіна, Є. М. Корнеєва. – Одеса, 2023. 184 с.

68. Право соціального забезпечення. Методичні вказівки до семінарських занять та самостійної роботи для студентів спеціальності 081 «Право», спеціалізації «Трудове права та правове забезпечення управлінської діяльності» денної форми навчання / Укл.: Рудик В.А. – Чернігів: ЧНТУ, 2019. 164 с.

69. Право соціального забезпечення. Особлива частина : навчальний посібник / Б. І. Сташків. - Чернігів : ПАТ «ПВК «Десна», 2018. 1092 с.

70. Право соціального захисту : навч.-метод. посібник. / М.І. Боднарук, О.Я. Орловський, А.В. Бурка. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 184с.

71. Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану : Закон України від 15.03.2022 р. № 2126-XI URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2126-20#Text

72. Про волонтерську діяльність: Закон України від 19 квітня 2011р. № 1909-IX. Редакція від 01.01.2024. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text

73. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 2000 року № 48 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14#Text

74. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб : Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#top

75. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 1999 р. № 46-47. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14#Text

76. Про затвердження Порядку компенсації витрат за тимчасове розміщення (перебування) внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.03.2022 р. № 333. URL: https://ips.ligazakon.net/document/kp220333

77. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р. № 2464-VI (набрав чинності з 01.01.2011). URL: https://ips.ligazakon.net/document/T102464?an=5&ed=2024_01_29

78. Про соціальні послуги: Закон України від 17 січня 2019 року № 2671-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/T192671

79. Профілактика синдрому «професійного вигорання» у працюючих в екстремальних умовах: Навчально-методичний посібник. / Олена Анатоліївна Мірошниченко. – Житомир : Видво ЖДУ ім. І. Франка, 2015. 156 с.

80. Психологія бідності і багатства. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» освітньо-професійної програми «Психологія бізнесу» / Укл.: Лещенко М.Є., Чепурна Г.Л. – Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2023. 54 с.

81. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. / В. В. Утвенко. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. 248 с.
82. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.
83. Снітинський В., Завальницька Н., Брух О. Діловий етикет у міжнародному бізнесі: Навчальний посібник. Львів: Магнолія 2006, 2020. 288 с.
84. Соціальна політика: навчальний наочний посібник / Є.І. Бородін, Н.Г. Сорокіна; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Електрон. дані. – Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 327 слайди.
85. Соціальна робота: від теорії до практики : навчальний посібник /О. В. Купенко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. 192 с.
86. Соціальне забезпечення в Україні : навч. посібник / кол. авторів ; за ред. А. Я. Кузнєцової, З. Е. Скринник, Л. К. Семів. - Львів: Університет банківської справи, 2021. 547 с.
87. Соціальне страхування : навч. посібник / М.Г. Марич. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. 2022. 176 с.
88. Соціальний захист у дискурсі сучасних реалій: монографія ; за заг. ред. д.ф.н., професора А.О. Ярошенко. К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 212 с.
89. Соціальні заклади України : інформаційний довідник / упор. Н. В. Сухицька, К. В. Данилюк, О. М. Мариніч. – Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 187 с. електронне видання URL: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41300/Sotsialni%20zaklady%20Ukrainy.pdf?sequence=1&isAllowed=y
90. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 23 «Соціальна робота», спеціальність 232 «Соціальне забезпечення». Затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.05.2019 р. № 734. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/05/28/232-Sotsial.Zabezpech-bakalavr-VO.18.01.pdf
91. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина : навчальний посібник /Б. І. Сташків. – Чернігів : ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.
92. Сухицька Н.В. Бідність в Україні як проблема соціальної політики // Соціальний захист в дискурсі сучасних реалій : монографія / за заг. ред. А.О. Ярошенко. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С.49-58.
93. Теорія і практика соціального забезпечення в Україні та за кордоном : навчально-методичний посібник. / уклад. : О. І. Онипченко : Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради. Харків, 2022. 173 с.
94. Тимчук Л.І., Звоздецька В.Г., Білик Н.М. Історія соціальної роботи [навчальний посібник] – Чернівці : ЧНУ, 2021. 198 с.

95. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: [навчальний посібник] / Анатолій Васильович Фурман, Марія Василівна Підгурська. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. 174 с.
96. Фурман А.В., Підгурська М.В. Історія соціальної роботи: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 160 с.
97. Цілі сталого розвитку URL: https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/sustainabledevelopmentgoals.html
98. Чуйко Н., Ляшук О. Соціальні права внутрішньо переміщених осіб: особливості реалізації: практичний посібник. Київ: Видавництво «Право», 2020. 69 с.
99. Шаповалова Т.М. Економічні основи соціального забезпечення: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 128 с.
100. Школа волонтерів: Навчальний посібник / За заг.ред. Г.С.Скитьової [Авторський колектив: Брик Я.А., Говорун Н. В., Дементьєв В.В., Лащук О.М., Мельник О.В., Потій О.В., Скитьова Г.С., Тищенко М.П.] – 166 с.- К: 2016.
101. Щербина С. І., Красюк В. Л. Меценатство українських підприємців Наддніпрянщини XIX – початку XX століття (на прикладі родини Терещенків). Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія : Історичні науки. 2020. Т. 31(70), № 4. С. 116-120.
102. Ярошевич Н. Б. Бюджетна система: Практикум: Навчальний посібник. Львів : «Новий Світ-. 2000», 2019. 400 с.

Додаткова:

103. Актуальні проблеми соціального права. Випуск 10. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Європейська соціальна хартія та проблеми реалізації соціальних прав в умовах глобалізації” (до 25-річчя Європейської соціальної хартії (переглянутої) 23 квітня 2021 року. – Львів, «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2021. 208 с.
104. Бараняк І.Є. Вимушена міграція населення з України: соціально-демографічний профіль. Академічні візії. 2023. № 24. URL: https://zenodo.org/records/10053549
105. Бойко М. Д. Право соціального забезпечення України : навч. посіб. 5-те вид., перероб. та допов. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 448 с.
106. Болотова В.О., Ляшенко Н.О., Агаларова К.А. Іміджологія. Текст лекцій. Харків: НТУ «ХПІ», 2021. С. 5–39.
107. Бондаренко А., Вдовцов Ю. Посібник по роботі з волонтерами. — Київ, 2021. 164 с.
108. Волонтерська та благодійна допомога Збройним Силам України, іншим військовим формуванням. Законодавство, роз’яснення, зразки документів / за ред. В. В. Кочина. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 300 с.

109. Грубінко А.В. Історія держави і права зарубіжних країн та римське право: навчальний посібник. Тернопіль: Видавництво ТНПУ ім. Володимира Гнатюка, 2019. 384 с.

110. Емоційне та професійне вигорання особистості: методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 Психологія / уклад.: Л.С. Смокова. – Одеса : Бондаренко М.О., 2023. 28 с.

111. Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1058-15

112. Закон України «Про пенсійне забезпечення» URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12

113. Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб : Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (20 квітня 2017 р., м. Ужгород) / Ужгородський національний університет; За заг. ред. О.Я. Рогача, Я.В. Лазура., М.В. Менджул. – Ужгород: ТОВ «РІК-У» , 2017. 160 с.

114. Іміджологія: текст лекцій для студентів спеціальностей 054 «Соціологія», 061 «Журналістика» / В. О. Болотова, Н. О. Ляшенко, К. А. Агаларова – Харків : НТУ «ХПІ», 2021. 150 с.

115. Історія соціальної роботи [Електронний ресурс] : електронні методичні рекомендації з курсу для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 231 Соціальна робота / уклад.: Л. М. Дунаєва, О. І. Войтович. – Одеса, 2023. 34 с.

116. Карнегі Дейл. Як подолати неспокій і почати жити. / Пер. з англ. – К.: Компанія ОСМА, 2015. 272 с.

117. Когут О.О. Психологія стресостійкості особистості: Монографія. Кривий Ріг : Видавець Р. А. Козлов, 2021. 320 с

118. Купенко О. В. Соціальна робота: від теорії до практики. Суми: Сумський державний університет, 2019.Семигіна Т. Нові глобальні етичні принципи соціальної роботи // Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму. 2019. № 1. С.70-85.

119. Кушнірюк В. Комунікативний етикет державного службовця. Навчальний посібник. Київ: ТОВ «СІК ГРУП Україна», 2013. 184 с.

120. Меценатство / М. Ф. Слабошпицький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол. : І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2018. – Режим доступу : https://esu.com.ua/article-66763

121. Основи римського приватного права: навч.-метод. посіб- ник для здобувач. передвищої освіти ступеня «фаховий мо- лодший бакалавр». 6-те вид. допов. та переробл. [Електронне видання] / за заг. ред. К. Глиняної. – Одеса : Фенікс, 2023. 140 с.

122. Патинок О.П., Мариніч О.М. Деонтологія: методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи студентів. К. : В-цтво НПУ імені М.П. Драгоманова, 2021. 51 с.

123. Плани семінарських занять та методичні рекомендації з дисципліни «Етика ділових відносин» для студентів 2-го курсу / уклад. О. Гайдамачук. – Харків : НТУ «ХПІ», 2024. 41 с.

124. Поліщук В.А., Янкович О.І. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи. Курс лекцій. Тернопіль, 2009. 256 с.

125. Посібник із визначення потреб населення об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах / Практичні рекомендації — Київ, 2019.

126. Право соціального забезпечення України : метод. вказівки для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» за спеціальністю 231 «Соціальна робота» / Л. М. Дунаєва, А. Ф. Аблов. – Одеса : Одес. нац. ун-тет ім. І. І. Мечникова, 2021. 126 с.

127. Римське цивільне право : практикум / Уклад. Лубко І. М., Попова Н. О. – Черкаси : Видавництво ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2017. 492 с.

128. Сербалюк Ю.В. Соціальна опіка в правобережній Україні (1860-ті – 1914 рр.): історичний аспект: монографія. Кам'янець-Подільський : ПП «Медобори-2006», 2015. 218 с.

129. Система соціального захисту та соціального забезпечення в Україні. Реальний стан та перспективи реформування. – К.: Центр громадської експертизи, 2009. 104 с.

130. Соціальна політика : навч. посіб. / Л. Д. Климанська, В.Є. Савка, Н. М. Хома [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. – 2-ге вид. випр. і доповн. – Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 318 с.

131. Соціальна політика: навчальний наочний посібник / Є.І. Бородін, Н.Г. Сорокіна; М-во освіти і науки України, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». – Електрон. дані. – Дніпро : НТУ «ДП», 2023. 327 слайди.

132. Соціальна психологія : навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра / Н. Ю. Волянюк, Г. В. Ложкін, О. В. Винославська, І. О. Блохіна, М. О. Кононець, О. В. Москаленко, О. І. Боковець, Б. В. Андрійцев ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 254 с.

133. Суліцький В., Швед О. Консультування в соціальній роботі : навчально-методичний посібник. Київ : Видавничий дім «Вініченко», 2023. 240 с.

134. Сушик І.В. Етика та деонтологія соціального працівника: навч. посіб./ – Луцьк: ІВВ Луцький НТУ, 2020. 188 с.

135. Шавкун І. Г. Формування іміджу організації : [навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент»] / І.Г. Шавкун, Я.С. Дибчинська. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 111 с.

136. European Sustainable Development Network (ESDN). URL: http://www.esdn.eu/

Інформаційні ресурси

1. Державна служба України з питань праці. URL: https://dsp.gov.ua/
2. Законодавство України. URL: https://www.rada.gov.ua/news/zak
3. Міністерство соціальної політики України. URL: https://www.msp.gov.ua/
4. Національна соціальна сервісна служба України. URL: https://nssu.gov.ua/
5. Офіційний сайт Європейської Комісії. URL: http://ec.europa.eu/index en.htm
6. Пенсійний фонд України. URL: https://www.pfu.gov.ua/
7. Урядовий контактний центр . URL: https://ukc.gov.ua/

Навчальне видання

Мариніч О.М.

ІСТОРІЯ ТА ТЕОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ
Методичні рекомендації до самостійної та індивідуальної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 232 «Соціальне забезпечення»

ВИДАВНИЦТВО
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
імені Михайла Драгоманова

Підписано до друку 20.11.2024 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times.
Умов.друк.арк. 6,16. Облік.видав.арк. 5,65
Зам. № 149
Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова.
01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію ДК 7896 від 25.07.2023.
(044) 239-30-26.